

ULKOMAALAISTAUSTAISTEN NUORTEN HYVINVOINTI HELSINGISSÄ

Sanna Ranto, Hanna Ahlgren-Leinvuo, Elise Haapamäki & Stina Högnabba

Sisällys:

ALUKSI.....	2
Joka kuudes Helsingin peruskoululaisista on vieraskielinen	4
AINEISTO.....	5
Ulkomaalaistaustaisuus kouluterveyskyselyssä	5
Tilastokeskuksen aineistot	5
ULKOMAALAISTAUSTAISTEN LASTEN JA NUORTEN PERHETAUSTAT	6
Toisen polven ulkomaalaistaustaiset nuoret asuvat useimmin yhdessä äidin ja isän kanssa.....	6
Joka kolmas ulkomaalaistaustainen lapsi asuu yhden huoltajan perheessä.....	6
Helsinkiäislasten pienituloisuus keskittyy ulkomaalaistaustaisiin lapsiperheisiin.....	7
Ulkomaalaistaustaisten nuorten vanhemmat matalammin koulutettuja	9
Ulkomaalaistaustaisten nuorten vanhemmilla useammin työttömyyttä	10
KOULUTUS JA KOULUOLOJOT	12
Vieraskieliset jatkavat opiskelua heikosti peruskoulun jälkeen.....	12
Opiskelupaikan saanti on vaikeaa vielä toisellakin sukupolvella	13
Koulutuksen keskeyttäminen ulkomaalaistaustaisilla samaa luokkaa kuin muillakin	15
Koulunkäynnistä pidetään.....	15
Ulkomaalaistaustaiset osallistuvat koulun toimintoihin aktiivisesti	16
Oppimistaidot koetaan hyväksi.....	17
Lukemista ja kirjoittamista ei koeta vaikeaksi.....	17
Opettajien ja koulukavereiden kanssa vaikeuksia.....	18
SOSIAALISET SUHTEET	20
Ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaiset useammin ilman luottoystävää	20
Joka neljäs ulkomaalaistaustainen tyttö kokee luokkahengen huonoksi	21
Nuorilla on ongelmia vanhempiensa kanssa keskustelemisessä	22
TURVALLISUUS.....	24
Ulkomaalaistaustaisia kiusataan usein jatkuvasti koulussa	24
Fyysinen uhka on tavallisempaa ulkomaalaistaustaisille	25
Joka kymmenes ensimmäisen polven maahanmuuttajanuori kokee seksuaalista häirintää.....	26
ELINTAPATOTTUMUKSET.....	28
Päihteettömyys yleisintä toisen polven ulkomaalaistaustaisilla	28
Runsas päihteiden käyttö yleisintä ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisilla	28
Päihteiden käyttö Helsingissä vähäisempää kuin koko Suomessa	30
Ulkomaalaistaustaiset tytöt liikkuvat vähiten	31
Poikien joukossa eniten ylipainoisia.....	31
Suurin osa söi koululounaan päivittäin	32
Riittävä unensaanti erityisesti suomalaistaustaisten tyttöjen ongelma	33
KOETTU TERVEYS JA MIELEN HYVINVOINTI	34
Suurin osa kokee terveytensä hyväksi	34
Masentuneisuus ja ahdistuneisuus yleisintä ensimmäisellä sukupolvella	35
Kouluterveydenhoitajalle pääsy helpointa	35
YHTEENVETO.....	37
Lähteet:	40

Aluksi

Helsingissä asui vuoden 2015 alussa 83 549 vieraskielistä eli muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvaa henkilöä. Heistä joka viides, 16 729 henkilöä, oli alle 18-vuotias. Koko Helsingin väestöstä vieraskieliset kattavat 13 prosentin osuuden, alle 18-vuotiaista jo 16 prosenttia. Suomen ulkomaalaistaustainen väestö on keskittynyt suuriin kaupunkeihin ja etenkin pääkaupunkiseudulle. Joka neljäs (25 %) vieraskielinen alle 18-vuotias asuu Helsingissä.

Helsingiläisistä 10–19-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista¹ 46 prosenttia on syntynyt Suomessa eli edustaa maahanmuuton toiseksi sukupolveksi kutsuttua ryhmää. Ensimmäinen maahanmuuton sukupolvi on itse maahan muuttaneita. Tämän sukupolven koulumenestys on tiukasti sidoksissa maahantuloikään ja maassaoloajan pituuteen. Kesken peruskoulun, etenkin yläasteiässä sekä juuri oppivelvollisuusiän päättymisen jälkeen maahan muuttaneet ovat vaikeassa tilanteessa koulutuksen näkökulmasta (Helsingin kaupunki 2014). Helsingiläisistä 10–14-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista 4 prosenttia on asunut Suomessa alle vuoden ja 23 prosenttia 1-5 vuotta. 15–19-vuotiaista alle vuoden maassa asuneita oli myös 4 prosenttia ja 1-5 vuotta asuneita 21 prosenttia. Lukumäärällisesti alle kuusi vuotta maassa asuneita oli 1 286 henkilöä 10–14-vuotiaista ja 1 230 15–19-vuotiaista.

Vieraskielisen väestön kasvu on ollut nopeaa viime vuosikymmenen aikana. Alle 18-vuotiaiden vieraskielisten määrä on kasvanut 9 600 henkilöllä eli reilusti yli kaksikertaistunut 2000-luvun alusta. Kunnan palvelutuotannolle tämä kasvu on asettanut kovia haasteita ja tuonut mukanaan uusia palvelutarpeita. Koulutus, etenkin varhaiskasvatus ja peruskoulutus ovat maahanmuuttajien tärkeimpiä kotoutumispalveluita. Näiden palveluiden kautta lapset ja nuoret kasvavat osaksi yhteiskuntaa.

Kaupunki kasvaa uusien helsinkiläisten ansiosta, mutta millainen on kasvavan väestön hyvinvointi. Yhä enemmän joudumme miettimään toimiiko meidän palvelujärjestelmämme uusille asukkaille. Aikuisten maahanmuuttajien hyvinvointia on jo tutkittu, esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin-laitoksella on tehty laaja Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus (www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/maahanmuuttajien-terveys-ja-hyvinvointitutkimus-maamu-), joka jatkuu Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi –tutkimuksella (www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/uth-ulkomaista-syntyperaa-olevien-tyo-ja-hyvinvointi-tutkimus). Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvoinnista Helsingissä on vielä melko vähän tietoa. Etenkään meillä ei ole tietoa, miten hyvinvointi kehittyy ensimmäisen ja toisen sukupolven välillä. Maahanmuuttajataustaisten nuorten terveyttä ja hyvinvointia on tutkittu pääkaupunkiseudulla somali- ja kurditaustaisilla nuorilla (Wikström ym. 2014). Myös tietokeskuksen aikaisemmat tutkimukset ovat selvittäneet nuorten kotoutumista ja sukupolvisuhteita (Leinonen 2013) sekä kulttuuria ja vapaa-aikaa (Joronen 2009). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemä Kouluterveyskysely antaa laajan kuvan peruskoulun loppuvaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa olevien hyvinvoinnista ja koulunkäymisestä. THL tuotti tästä aineistosta ensimmäisen kerran vuonna 2014 raportin ”Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi” (Matikka ym. 2014).

Myös tämän raportin aineisto pohjautuu pääosin vuonna 2013 tehtyyn kouluterveyskyselyyn, jossa ensimmäisen kerran eroteltiin maahanmuuttajataustaisten tiedot heidän ilmoittamansa syntymämaatiedon mukaan. Helsingin kaupunki sai Kouluterveyskyselyn tietoja ja Tilastokeskukselta erillistilauksena tuotetut tiedot Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselta osana Maahanmuuttajanuorten tarpeet tunnetuiksi -hanketta. Haluammekin kiittää THL:sta tästä aineistosta sekä tutkijoita Tiina Laatikainen ja Katja Wikström yhteistyöstä kanssamme ja inspiroivista keskusteluista! Hankeen avulla saimme ensimmäisen kerran laajasti tietoa ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvoinnista, ja sen eroista ensimmäisen ja toisen maahanmuuton sukupolven nuorilla.

Miksi ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointia kannattaa sitten tutkia, eivätkö yksilötason tekijät selitä eroja hyvinvoinnissa ja elintapatottumuksissa? Useissa tutkimuksissa sekä kotimaassa että ulkomailla on kuitenkin havaittu, että vaikka sosioekonomiset taustatekijät vakioidaan, maahanmuuttajat erottuvat ryhminä muusta väestöstä. Maahanmuuttajataustaisilla voidaan siis olettaa olevan hyvinvointiin liittyviä tarpeita, jotka tulisi ottaa

¹Ulkomaalaistaustaisilla tarkoitetaan tässä ulkomaan kansalaisia, ulkomailla syntyneitä Suomen kansalaisia ja vieraskielisiä Suomen kansalaisia. Yhteensä 9 562 10–19-vuotiasta 1.1.2015.

huomioon palvelujärjestelmässä. Erityisesti halusimme kiinnittää huomiota ensimmäisen ja toisen maahanmuuton sukupolviin, siihen miten hyvinvointi kehittyy, kun muutosta on kulunut sukupolvi aikaa.

Tässä raportissa Elise Haapamäki tarkastelee aluksi ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten perheiden pienituloisuutta, koulutustaustaa ja työllisyyttä sekä perherakennetta. Sanna Ranto jatkaa peruskoulun jälkeiseen koulutukseen siirtymisellä sekä ulkomaalaistaustaisten nuorten kouluasenteella ja oppimistaidoilla. Stina Högnabba tarkastelee ulkomaalaistaustaisten nuorten suhteita vanhempiinsa ja kavereihin. Turvallisuusnäkökulmasta Ranto ja Högnabba katsovat koulukiusaamista, koettua uhkaa ja seksuaalista häirintää. Elintapatottumuksissa Hanna Ahlgren-Leinvuo seuraa ulkomaalaistaustaisten nuorten päihteiden käytön lisäksi liikuntaa, ruokailua, ylipainoa ja nukkumista. Lopuksi Högnabba tarkastelee miten nuoret kokevat oman terveytensä ja miten helposti he kokevat pääsevänsä eri ammattiauttajien luokse.

Ulkomaalaistaustainen ryhmä on hyvin heterogeeninen ulottuen taustoiltaan läpi koko maailman. Tämän heterogeenisyyden vuoksi onkin melko keinotekoista tarkastella heitä yhtenä ryhmänä, mutta aineiston pienuuden ja hajanaisuuden vuoksi se on välttämätöntä. Voimme erotella vain joitakin suurimpia maahanmuuton lähtömaita suhteellisen luotettavasti. Heterogeenisyydestä huolimatta tässä tarkasteltuja ulkomaalaistaustaisia nuoria yhdistää yksi asia; he ovat helsinkiläisiä. Riippumatta heidän lähtökohdistaan, he asuvat Helsingissä, he käyttävät helsinkiläisiä palveluita, he ovat helsinkiläisiä koululaisia ja opiskelijoita ja tulevaisuudessa he ovat helsinkiläisiä työntekijöitä.

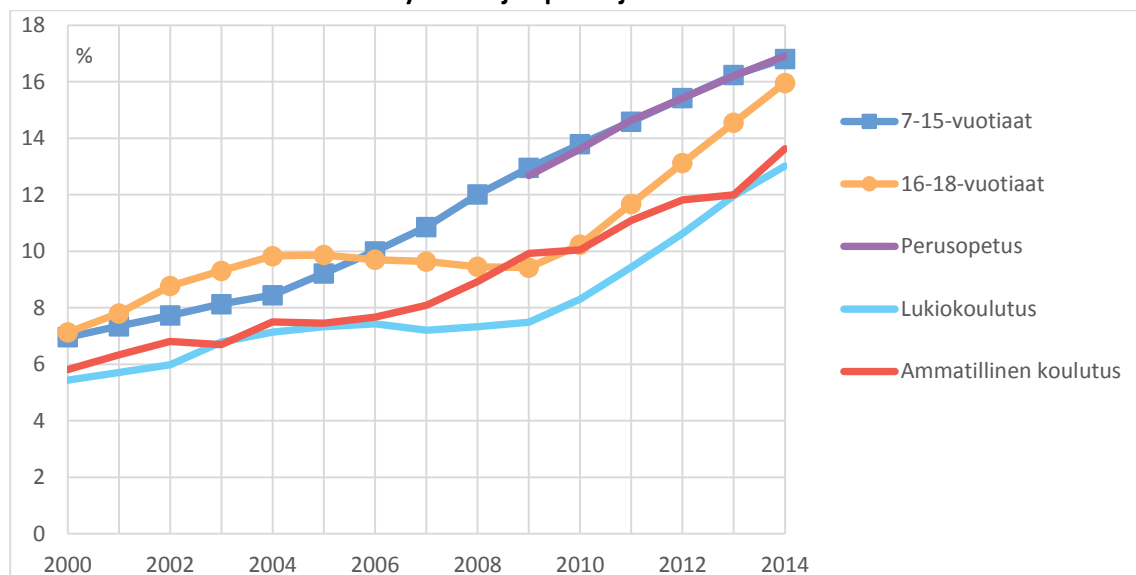
Maahanmuuttotutkimuksessa Suomeen itse muuttaneita kutsutaan ensimmäisen polven maahanmuuttajiksi, ja heidän lapsiaan toisen polven maahanmuuttajiksi. Onnistuneempi termi toisen polven maahanmuuttajista olisi ensimmäisen polven suomalaiset, mutta pitäydymme tässä raportissa perinteisen tutkimuksen terminologiassa yhtenäisyyden vuoksi. Raportissa esiintyy synonyymeina termit ulkomaalaistaustainen ja maahanmuuttaja-taustainen.

Joka kuudes Helsingin peruskoululaisista on vieraskielinen

Helsingin peruskouluissa opiskeli 8 598 vieraskielistä oppilasta ja 8 507 suomi toisena kielenä -oppilasta syksyllä 2015. Heidän osuutensa kaikista oppilaista oli 17 prosenttia. Oppilaiden puhumia äidinkieliä on yli sata, suurimmat kieliryhmät ovat venäjä (1 650 henkilöä), somali (1 641), viro (997), arabia (623) ja kurdi (326). Helsingin peruskoulun kaikkien oppilaiden määrä on kasvanut 2 360 oppilaalla vuosina 2009–2015, vieraskielisten oppilaiden määrä on kasvanut samalla ajalla 2 670 oppilaalla, eli vieraskieliset ovat ylläpitäneet oppilasmäärän kasvua.

Toisen asteen koulutuksessa vieraskielisten määrä ja osuus on ollut myös kasvussa. Vieraskielisten määrä kasvoi 2000-luvun alussa etenkin ammatillisessa koulutuksessa. Vuodesta 2009 vieraskielisten osuus 16–18-vuotiaista on kasvanut nopeasti ja tämä on näkynyt myös lukiokoulutuksessa. Tällä hetkellä vieraskielisten osuus kaikista 16–18-vuotiaista on 16 prosenttia (31.12.2014), lukio-opiskelijoista 13 prosenttia ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoista 14 prosenttia (20.9.2014). Lukumäärällisesti Helsingin lukiokoulutuksessa oli 2 074 vieraskielistä opiskelijaa ja ammatillisessa koulutuksessa 4 970 opiskelijaa.

Kuva 1. Vieraskielisten osuus ikäryhmistä ja opiskelijamääristä

Väestöosuus helsinkiläisistä ikäryhmistä ajankohdasta 31.12. Opiskelijaosuudet Helsingissä opiskelevista ajankohdasta 20.9.
Lähde: Tilastokeskus, Helsingin kaupungin opetusvirasto

Aineisto

Ulkomaalaistaustaisuus kouluterveyskyselyssä

Aineisto sisältää Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamaan kouluterveyskyselyyn Helsingissä vastanneet peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaat sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Tuloksissa ovat mukana kyselyyn vuonna 2013 vastanneet helsinkiläisnuoret, yhteensä 16 035 henkilöä, heistä ulkomaalaistaustaisia on 1 666. Peruskoulun ja toisen asteen tietoja on tarkasteltu yhdessä, jotta ulkomaalaistaustaisten määrä riittäisi sukupuolen, sukupolven ja taustamaan mukaiseen tarkasteluun.

Vastaajan taustamaa on analyysijä varten muodostettu kysymyksestä ”Missä maassa sinä ja vanhempasi olette syntyneet?”. Nuori on luokiteltu suomalaistaustaiseksi, jos vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa. Ulkomaalaistaustaisten nuorten taustamaa on luokiteltu äidin syntymävaltion mukaan, ja sen puuttuessa isän syntymävaltion mukaan. Taustamaita on eritelty seitsemän, suurimmat maahanmuuton lähtömaat sekä eroteltuna eurooppalainen maa muista maista.

Aineisto saatiin THL:ltä kysymyskohtaisesti valmiina jakaumataulukoina sukupuolen, taustamaan sekä maahanmuuton sukupolven mukaan. Maahanmuuttomäärät Suomeen ja Helsinkiin ovat edelleen niin pieniä, että yksittäisen taustamaan mukaan ei ole mahdollista tehdä tarkkoja tarkasteluja. Etenkään maahanmuuton sukupolvia ei pysty erottelemaan taustamaan mukaan.

Ulkomaalaistaustaiset on jaettu ensimmäiseen ja toiseen sukupolveen. Ensimmäisen polven maahanmuuttajiksi on luokiteltu nuoret, jotka ovat itse syntyneet ulkomailla ja joiden vanhemmatkin ovat syntyneet ulkomailla. Toisen sukupolven maahanmuuttajia ovat ne, jotka ovat itse syntyneet Suomessa, mutta molemmat vanhemmat ulkomailla. Vastanneista ulkomaalaistaustaistaista 46 prosenttia määriteltiin ensimmäiseen sukupolveen ja 52 prosenttia toiseen sukupolveen.

Tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että Kouluterveyskyselyyn ovat voineet vastata luotettavasti vain hyvin suomea tai ruotsia osaavat nuoret. Kielen osaamisen kautta on saattanut tapahtua valikoitumista vastaajissa tai vastauksissa voi olla väärin tulkintoja. Aineistossa on liitetty yhteen peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisen koulutuksen vastaajien tiedot. Kaikkien vastaajien osalta on havaittu, että tulokset poikkeavat peruskoulun ja toisen asteen koulutusten kohdalla toisistaan. Ulkomaalaistaustaisia vastaajia on vähemmän toisella asteella, joten suomalaistaustaisten toisella asteella olevien vastaukset painottuvat tuloksissa.

Koko maahan verrattaessa on otettava huomioon, että Helsingissä kyselyyn vastanneista suurempi osuus, noin puolet kuului toisen polven ulkomaalaistaustaisiin kun koko maassa osuus oli vain hieman reilu kolmannes. Alueellisiin vertailuihin tuo oman vaikeutensa myös ulkomaalaistaustaisten heterogeenisyys, ulkomaalaistaustaisen väestön painottuminen johonkin taustamaahan vinouttaa todennäköisesti tuloksia. Kouluterveyskyselyn toteutukseen ja menetelmiin voi tarkemmin tutustua THL:n sivuilla www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely tai THL:n julkaisuissa, esim. *Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013 - Kouluterveyskyselyn tulokset* (Luopa ym. 2014).

Tilastokeskuksen aineistot

Osana Helsingin kaupungin ja THL:n yhteistyöhanketta Tilastokeskukselta hankittiin uusia aineistoja lisätiedon saamiseksi maahanmuuttajataustaisten nuorten tilanteesta. Aineistoina olivat peruskoulun päättäneiden siirtyminen jatkokoulutukseen, toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen, alle 18-vuotiaiden asuntokuntien pienituloisuus sekä yksinhuoltajaperheiden osuus alle 18-vuotiailla lapsilla. Myös nämä tiedot saatiin sukupuolen, muuton sukupolven sekä taustamaan mukaan. Aineistot koskivat vuoden 2013 tilannetta, ja ovat erikseen helsinkiläisistä ja koko maan nuorista. Aineistojen tarkemmat kuvaukset löytyvät aihetta käsittelevästä osiosta.

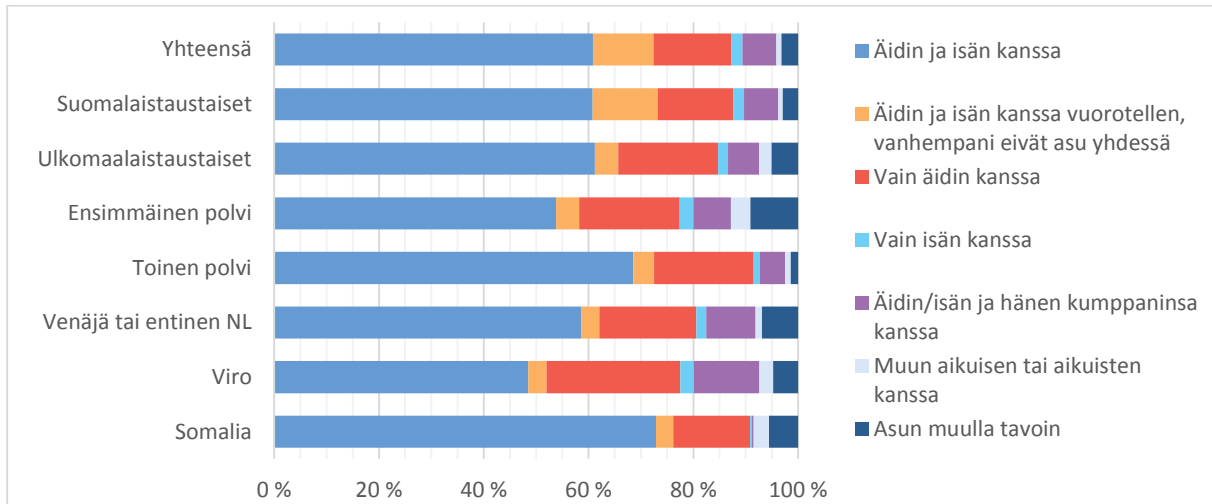
Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten perhetaustat

Toisen polven ulkomaalaistaustaiset nuoret asuvat useimmin yhdessä äidin ja isän kanssa

Kouluterveyskyselyssä nuorilta on kysytty kenen aikuisen kanssa hän asuu. Sekä suomalaistaustaisista että ulkomaalaistaustaisista nuorista 61 prosenttia sanoi asuvansa äidin ja isän kanssa. Tämän ydinperheen ulkopuolella asuvista nuorista suurin osa asui vain äidin kanssa. Kuitenkin suomalaistaustaiset nuoret asuivat useammin vuorotellen äidin ja isän kanssa (12 %), ulkomaalaistaustaisilla tämä oli harvinaisempaa (4 %). Ainoastaan isän kanssa asuminen oli harvinaista. Kuutisen prosenttia sekä suomalais- että ulkomaalaistaustaisista nuorista asui äidin tai isän ja hänen uuden kumppaninsa kanssa.

Ulkomaalaistaustaisten nuorten asumismuodoissa oli eroja ensimmäisen ja toisen polven ulkomaalaistaustaisilla. Toisen polven ulkomaalaistaustaisista nuorista 69 prosenttia asui yhdessä äidin ja isän kanssa, ja ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista nuorista 54 prosenttia. Polvisuuden ero näyttäisi johtuvan ensisijaisesti siitä, että ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista 13 prosenttia ilmoitti asuvansa muulla tavoin tai muiden aikuisen kanssa. Jommankumman vanhemmista tai vuorotellen vanhempien kanssa asui 26 prosenttia ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista ja 24 prosenttia toisen polven ulkomaalaistaustaisista.

Kuva 2. Keiden aikuisten kanssa asut? – Nuoren perhetilanne Kouluterveyskyselyssä

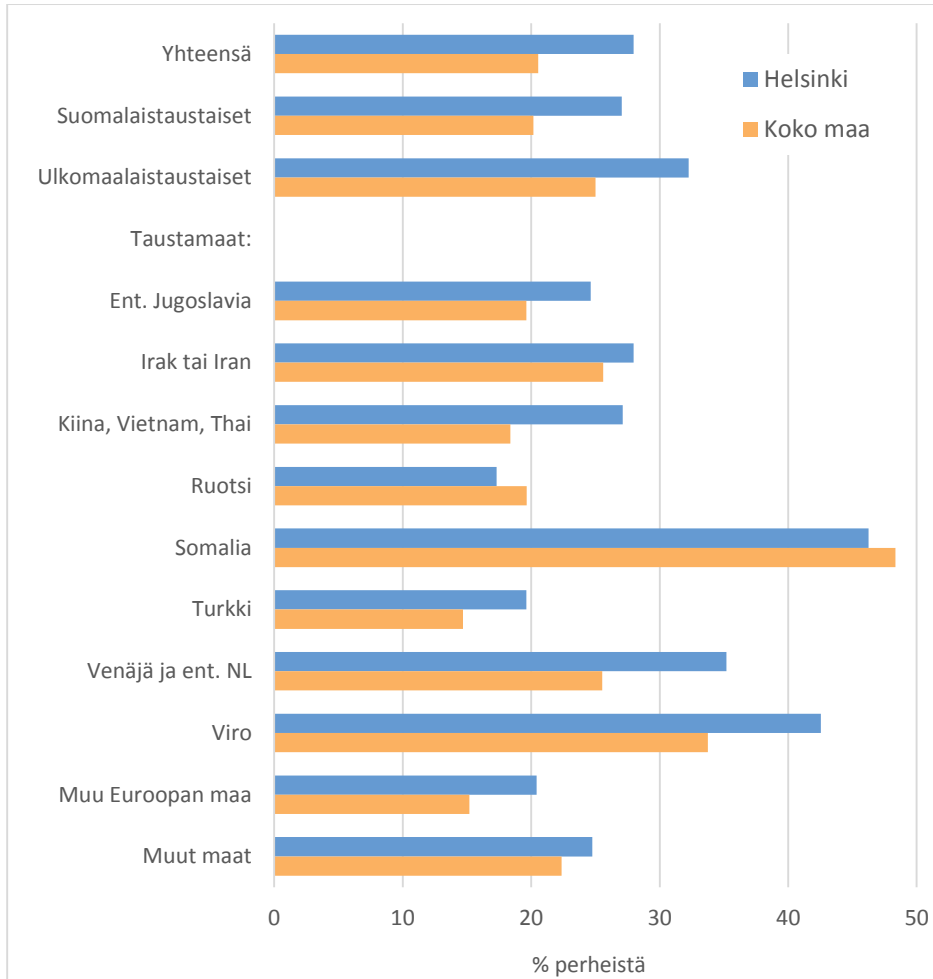
Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Joka kolmas ulkomaalaistaustainen lapsi asuu yhden huoltajan perheessä

Yksinhuoltajuutta tarkastellaan THL:n Tilastokeskukselta tilaaman aineiston avulla. Aineistossa lapsiperheeksi määritellään perhe, jossa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Perheen ulkomaalaistaustaisuus on tässä määritelty ensisijaisesti äidin taustamaan mukaan, poikkeuksena yksinhuoltajamiehet. Tilastosta ei käy ilmi onko perheen lapset ensimmäisen tai toisen polven ulkomaalaistaustaisia.

Helsingiläisistä lapsiperheistä 28 prosenttia on yhden vanhemman perheitä. Ulkomaalaistaustaiset ovat yhden huoltajan perheitä hieman useammin kuin suomalaistaustaiset. Suomalaistaustaisista lapsiperheistä yhden huoltajan perheitä oli 27 prosenttia, ulkomaalaistaustaisista 32 prosenttia. Yleisintä yksinhuoltajuus oli somalialaisperheissä (46 %), virolaisperheissä (43 %) ja venäläisperheissä (35 %).

Helsingissä lapsiperheiden keskuudessa yksinhuoltajuus on yleisempää kuin koko maassa keskimäärin. Koko maassa yksinhuoltajia oli 21 prosenttia kaikista lapsiperheistä ja 20 prosenttia suomalaistaustaisista lapsiperheistä. Ulkomaalaistaustaisista lapsiperheistä joka neljäs oli yhden huoltajan perhe. Viralliset rekisterit eivät kuitenkaan pysty huomioimaan perheiden erilaisia asumiskäytäntöjä esimerkiksi erotilanteissa, vaan henkilö tilastoituu ainoastaan yhteen osoitteeseen.

Kuva 3. Yhden huoltajan perheiden osuus kaikista perheistä äidin taustan mukaan 31.12.2013.

Perheet, joissa ainakin yksi alle 18-vuotias lapsi. Suomalaistaustaisia perheitä yhteensä 47 479 ja ulkomaalaistaustaisia perheitä 10 267.
Lähde: Tilastokeskus

Nuorten oma kokemus ja viralliset perhetilastot eivät anna täysin yhtenäistä kuvaa nuorten asumisratkaisusta, erityisesti ulkomaalaistaustaisten osalta. Tätä selittää mahdollisesti se, että perhetilastot kertovat yksinhuoltajaperheiden osuudesta kaikista perheistä, huomioimatta sitä kuinka monta lasta perheessä asuu. Toisena selittävänä tekijänä saattaa olla eri ikäryhmät, Tilastokeskuksen tilastot sisältävät kaikki alle 18-vuotiaat lapset, kun taas Kouluterveyskyselyyn vastanneet ovat 14–17-vuotiaita. Yleisesti yhden vanhemman perheissä asuvien lasten osuus kasvaa vanhempiin lapsiin mentäessä. Tässä käytettävissä tilastoissa ei iän mukaista tietoa kuitenkaan ole saatavilla. Kuitenkin ulkomaalaistaustaisten, erityisesti somalitaustaisten nuorten vastaukset kouluterveyskyselyyn erosivat huomattavasti Tilastokeskuksen tilastoista. Kouluterveyskyselyssä 25 prosenttia ulkomaalaistaustaisista nuorista oli vastannut asuvansa joko äidin tai isän luona tai vuorotellen kummankin luona. Tilastokeskuksen mukaan, äidin äidinkielen mukaan tarkasteluna, ulkomaalaistaustaisista lapsiperheistä kolmannes oli yhden huoltajan perheitä. Perhetilastoissa somalitaustaisissa lapsiperheissä yksinhuoltajuus oli keskimääräistä yleisempää (46 %), mutta Kouluterveyskyselyssä somalitaustaisista nuorista 73 prosenttia kertoi asuvansa äidin ja isän kanssa.

Helsinkiä lasten pienituloisuus keskittyy ulkomaalaistaustaisiin lapsiperheisiin.

Pienituloisiksi on laskettu ne henkilöt, joiden asuntokunnan käytettävissä olevat rahatulo kulutusyksikköä kohti (ns. ekvivalentti rahatulo) ovat pienemmän kuin 60 % kaikkien asuntokuntien käytettävissä olevien ekvivalenttien rahatulojen mediaanitulosta. Määritelmä perustuu Euroopan unionin tilastolaitoksen Eurostatin suosituksiin. Mukana ovat vain asuntoväestöön kuuluvat 0-17 vuotiaat.

Alle 18-vuotiaista helsinkiläisistä lapsista 16 prosenttia asui vuoden 2013 lopussa pienituloisessa asutokunnassa. Helsinkiläisten pienituloisuus kuitenkin keskittyy voimakkaasti ulkomaalaistaustaisiin lapsiperheisiin. Helsingissä pienituloisissa perheissä asui lähes 16 000 lasta ja näistä 45 prosenttia oli ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajia. Kaiken kaikkiaan alle 18 vuotiaasta asuntoväestöstä 16 prosenttia oli ulkomaalaistaustaisia. Helsinkiläisistä lapsista koko maata suurempi osuus asuu pienituloisessa perheessä, mutta tämä näyttäisi johtuva täysin suuremmasta ulkomaalaistaustaisten osuudesta. Itseasiassa suomalaistaustaisten lasten pienituloisuusaste on koko maata alhaisempi, kun taas ulkomaalaistaustaisista lapsista asui pienituloissa asutokunnissa Helsingissä yhtä suuri osuus kuin koko maassa.

Helsingissä asuvista 0-17-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista 45 prosenttia asui asutokunnassa, jonka tulot olivat vähemmän kuin 60 prosenttia koko väestön mediaanituloista. Ensimmäisen polven maahanmuuttajalapsista pienituloisissa kotitalouksissa asui 47 prosenttia ja toisen polven maahanmuuttajista 44 prosenttia. Syntyperäisten suomalaisten lasten pienituloisuusaste oli 10.

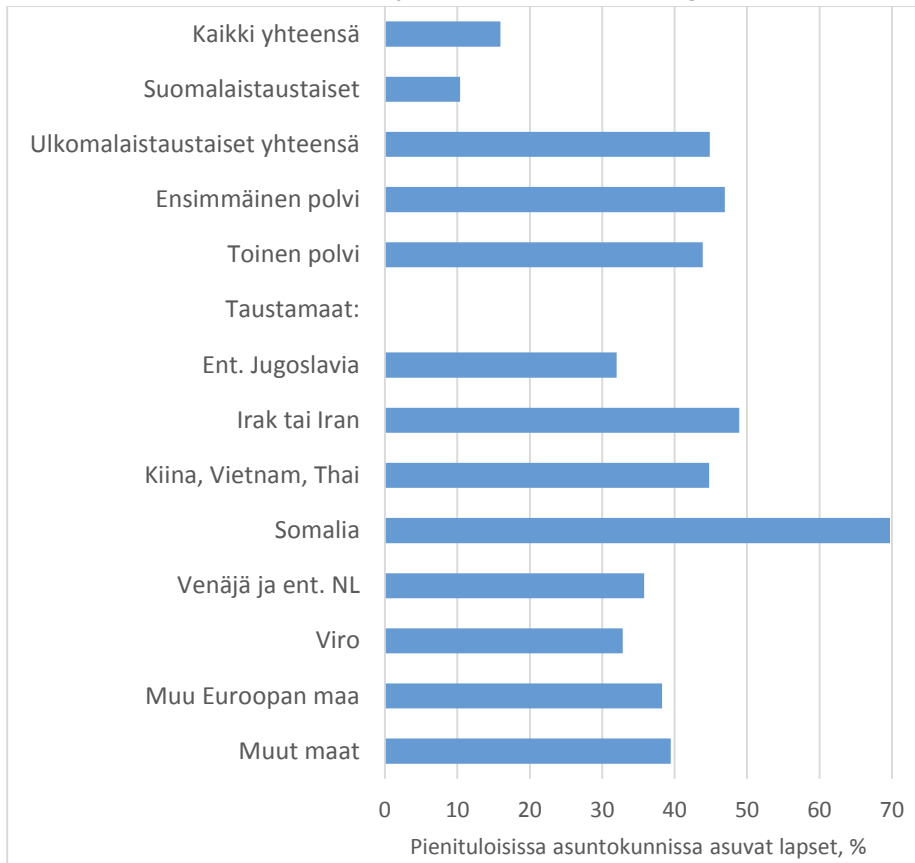
Pienituloisuus oli ulkomaalaistaustaisilla taustasta tai polvisuudesta riippumatta suomalaistaustaisia korkeampaa. Irakista, Iranista ja Somaliasta tulleiden lasten pienituloisuusaste oli keskimääräistä korkeampi, kun taas Euroopan maista ja Venäjältä tulleilla lapsiköyhyydestä oli hieman pienempi, mutta kuitenkin moninkertainen syntyperäisiin suomalaisiin lapsiin verrattuna. Pienituloisuus oli maaryhmää Kiina, Vietnam ja Thaimaa lukuun ottamatta aina matalampaa toisen polven ulkomaalaistaustaisilla kuin ensimmäisen polven ulkomaalaisilla lapsilla. Erityisen suuri ero ensimmäisen ja toisen polven välillä oli maaryhmässä Irak ja Iran, jossa lasten pienituloisuus oli toisen polven maahanmuuttajalapsilla noin kolmanneksen pienempi kuin ensimmäisen polven maahanmuuttajalapsilla.

Helsinkiläisistä alle kouluikäisistä ulkomaalaistaustaisista lapsista 43 prosenttia asui pienituloisessa perheessä. Ikäryhmän kohdalla ero ensimmäisen ja toisen polven ulkomaalaistaustaisten välillä oli huomattava, ja suurempi kuin muissa ikäryhmissä. 0-6-vuotiaista ensimmäisen polven lapsista puolet (51 %) asui pienituloisessa perheessä. 0-6-vuotiaista Suomessa syntyneistä ulkomaalaistaustaisista lapsista 42 prosenttia asui pienituloisissa perheissä. 7-12-vuotiaiden ikäryhmässä ensimmäisen ja toisen polven ulkomaalaistaustaisista pienituloisissa perheissä asui lähes yhtä suuri osuus (44 ja 42 %). Mutta 13-17-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista toisen polven ulkomaalaistaustaisista (53 %) useampi asui pienituloisissa perheissä kuin ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista (47 %).

Taulukko 1. Pienituloisissa asutokunnissa asuvat 0-17-vuotiaat, % asuntoväestöstä 31.12.2013

	Yhteensä	Suomalais- taustaiset	Ulkomaalaistaustaiset		
			Yhteensä	Ensimmäinen polvi	Toinen polvi
Helsinki					
0-17-vuotiaat yhteensä	15,9	10,4	44,8	46,9	43,9
0-6 vuotiaat	16,1	10,8	43,3	51,0	41,6
7-12 vuotiaat	14,6	8,9	43,1	44,2	42,4
13-17 vuotiaat	17,3	11,4	50,0	47,0	52,7
Koko maa					
0-17-vuotiaat yhteensä	14,3	12,3	45,3	49,6	42,5
0-6 vuotiaat	15,1	13,0	44,2	51,8	42,1
7-12 vuotiaat	12,7	10,9	43,6	47,0	40,4
13-17 vuotiaat	14,9	13,1	49,6	50,8	47,7

Yhteensä 97 582 asutokuntaa, 81 797 suomalaistaustaista ja 15 785 ulkomaalaistaustaista. Lähde: Tilastokeskus

Kuva 4. Alle 18-vuotiaiden lasten pienituloisuusaste Helsingissä 31.12.2013

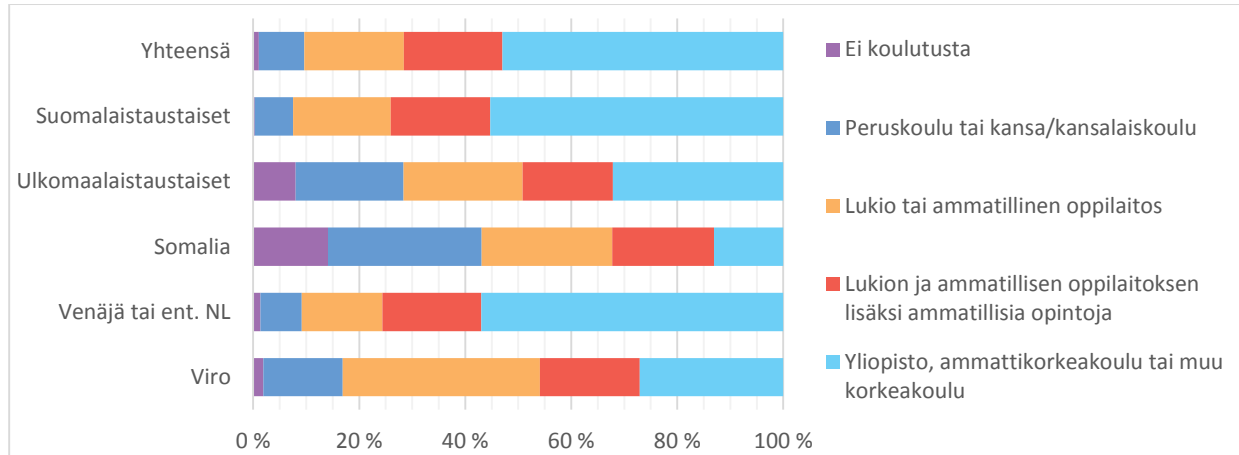
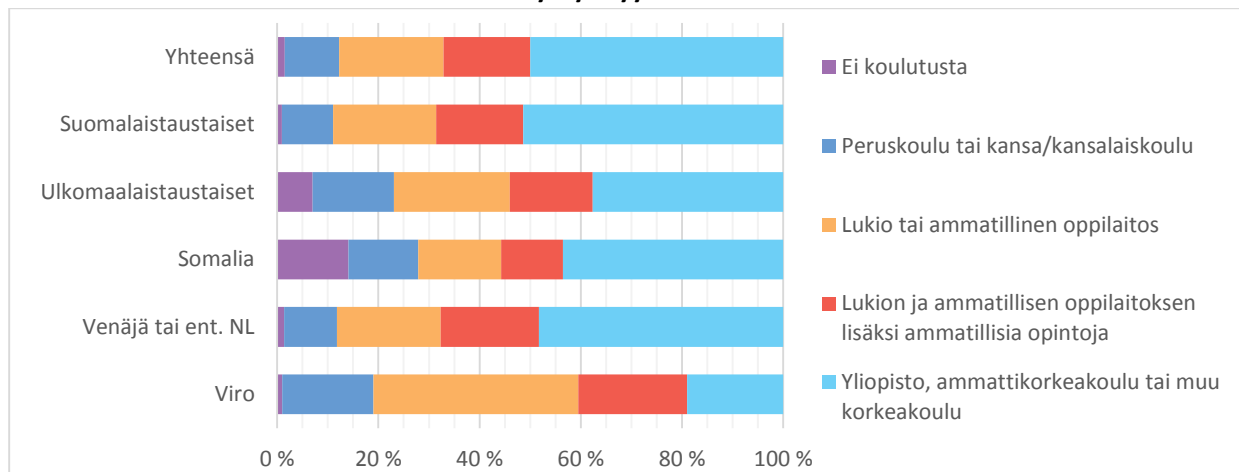
Lähde: Tilastokeskus

Ulkomaalaistaustaisten nuorten vanhemmat matalammin koulutettuja

Kouluterveyskyselyyn vastanneista helsinkiläisistä nuorista 53 prosenttia kertoi äidin korkeimmaksi tutkinnoksi korkeakoulututkinnon. Isistä korkeakoulututkinto oli 50 prosentilla. Suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten nuorten vanhempien koulutustasossa oli suuria eroja. Ulkomaalaistaustaisista nuorista 32 prosentilla äidin korkein suoritettu tutkinto oli korkeakoulututkinto, kun suomalaistaustaisista tämä oli 55 prosentilla. Ulkomaalaistaustaisten nuorten äideistä 20 prosentilla oli ainoastaan peruskoulututkinto, suomalaistaustaisilla tämä oli lähes kolme kertaa harvinaisempaa (7 %). Nuorten mukaan 8 prosentilla ulkomaalaistaustaisten äideistä ei ollut koulutusta ollenkaan, suomalaistaustaisten nuorten äideistä ilman koulutusta oli vain 0,3 prosenttia.

Myös Kouluterveyskyselyyn vastanneiden helsinkiläisnuorten isien koulutusasteessa oli eroja taustan mukaan. Erot eivät kuitenkaan olleet ihan yhtä suuria kuin äideillä, suomalaistaustaisilla isien koulutusaste oli hieman äitejä matalampi ja vastaavasti ulkomaalaistaustaisilla isillä koulutusaste oli äitejä korkeampi. Ulkomaalaistaustaisten nuorten isistä 38 prosentilla oli korkeakoulututkinto, suomalaistaustaisten isistä 51 prosentilla. Ulkomaalaistaustaisten nuorten isistä 16 prosentilla ei ollut peruskoulun jälkeistä tutkintoa ja 7 prosentilla ei ollut mitään koulutusta. Suomalastaustaisista isistä 10 prosenttia oli pelkän peruskoulun varassa ja hieman alle prosentilla ei ollut koulutusta.

Ensimmäisen ja toisen polven ulkomaalaistaustaisten nuorten vanhempien koulutustasossa ei ollut suuria eroja. Tätä varmasti selittää se, että vaikka toisen polven nuoret ovat käyneet koulunsa Suomessa, molemmat heidän vanhemmistaan oli syntynyt ulkomailla. Eroja löytyi kuitenkin ulkomaalaistaustaisten taustamaiden mukaan. Kolmen suurimman ryhmän, venäläis-, virolais- ja somalialaistaustaisten nuorten äitien koulutustasoa tarkasteltaessa heikoin koulutustaso oli somalialaistaustaisten nuorten äideillä. Heistä 14 prosenttia oli ilman koulutusta ja 29 yhdeksällä prosentilla oli käytynä ainoastaan peruskoulu tai sitä vastaava koulutustaso. Venäläistaustaisten nuorten äideillä oli taas suomalaistaustaisia nuoria useammin korkeakoulututkinto, nuorista 57 prosenttia oli kertonut Kouluterveyskyselyssä äidillään olevan korkeakoulututkinto. Virolaisten nuorten äideistä yleisin koulutustaso oli lukio tai ammatillinen koulutus.

Kuva 5. Äidin korkein koulutustaso Kouluterveyskyselyyn vastanneilla helsinkiläisnuorilla

Kuva 6. Isän korkein koulutustaso Kouluterveyskyselyyn vastanneilla helsinkiläisnuorilla

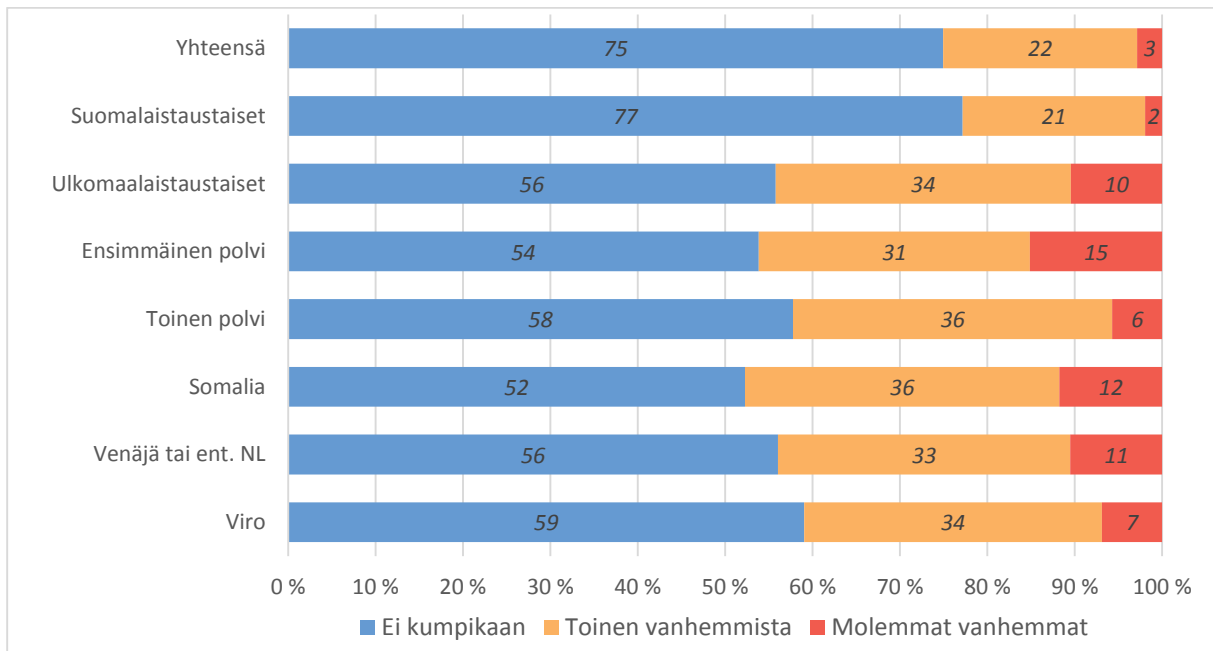
Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Ulkomaalaistaustaisten nuorten vanhemmilla useammin työttömyyttä

Kouluterveyskyselyyn vastanneista nuorista joka neljäs kertoi ainakin jommankumman vanhemmista olleen työttömänä tai pakkolomalla viimeksi kuluneen vuoden aikana. Suomalaistaustaisilla nuorilla vanhempien työttömyys oli huomattavasti vähäisempää kuin ulkomaalaistaustaisilla. Ulkomaalaistaustaisista nuorista 44 prosentilla vähintään toinen vanhemmista oli ollut työttömänä viimeisen vuoden aikana, kun suomalaistaustaisista näin vastasi 23 prosenttia. Useammalla kuin joka kolmannella ulkomaalaistaustaisista nuorista oli toinen vanhemmista ollut työttömänä ja yhdellä kymmenestä työttömänä oli ollut molemmat vanhemmat.

Ulkomaalaistaustaisten nuorten kummankin vanhemman työttömyys näyttäisi vähentyvän mentäessä ensimmäisen polven maahanmuuttajista toisen polven ulkomaalaistaustaisiin. Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista helsinkiläisnuorista 15 prosentilla olivat molemmat vanhemmista olleet työttömänä tai pakkolomalla kuluneen vuoden aikana, kun toisen polven ulkomaalaistaustaisista nuorista näin oli ollut 6 prosentilla. Toisaalta toisen polven nuorista hieman useammalla (36 %) oli toinen vanhemmista ollut työttömänä kuin ensimmäisen polven nuorista (31 %).

Kuva 7. Ovatko nuoren vanhemmat olleet työttömänä tai pakkolomalla viimeksi kuluneen vuoden aikana

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Koulutus ja kouluolot

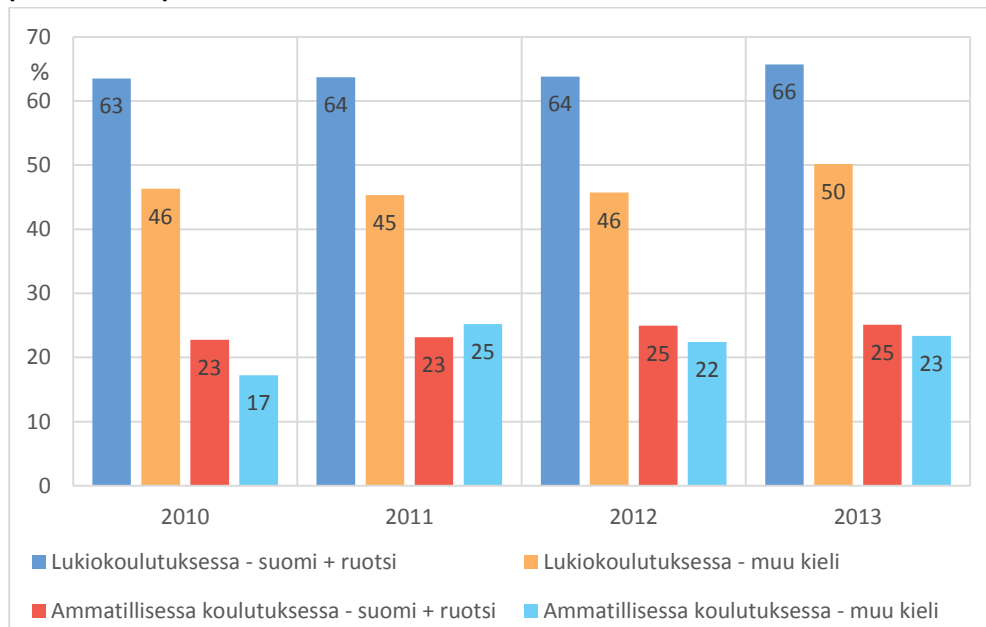
Vieraskieliset jatkavat opiskelua heikosti peruskoulun jälkeen

Pelkällä perusasteen koulutuksella nykypäivän ja tulevaisuuden työmarkkinoilla on hankala pärjätä. Koulutuspoliittisena tavoitteena on, että kaikille peruskoulun päättävälle löytyisi koulutuspaikka toisella asteella. Vuonna 2013 peruskoulun 9. luokan päättäneistä helsinkiläisistä kotimaankielisistä 91 prosenttia oli lukio tai ammatillisessa koulutuksessa saman vuoden lopussa. Vieraskielisistä koulutukseen jatkoi samana vuonna vain 74 prosenttia. Vieraskieliset ovat parantaneet huomattavasti jatkokoulutukseen siirtymistä vuodesta 2010, jolloin koulutukseen siirtyi vain 64 prosenttia. Vuosittaisissa tuloksissa on kuitenkin vaihtelua, joten vielä ei voi sanoa onko kehityssuunta pysyvä. Koko maan vieraskielisistä 9. luokan päättäneistä 77 prosenttia jatkoi tutkintoon johtavaan koulutukseen vuonna 2013.

Vieraskielisistä peruskoulun päättäneistä 23 prosenttia jatkoi ammatilliseen koulutukseen eli lähes saman verran kuin kotimaankielisistäkin (25 %). Lukiokoulutukseen jatkoi 50 prosenttia, eli vähemmän kuin kotimaankielisistä (66 %). Moni vieraskielinen tarvitsee valmentavaa koulutusta ennen siirtymistä varsinaiseen tutkintoon johtavaan koulutukseen. Vuonna 2013 peruskoulun päättäneistä vieraskielisistä jopa 16 prosenttia oli jossain tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa. Kotimaankielisillä osuus oli vain 5 prosenttia. Koko maan vieraskielisillä muun koulutuksen osuus oli 11 prosenttia.

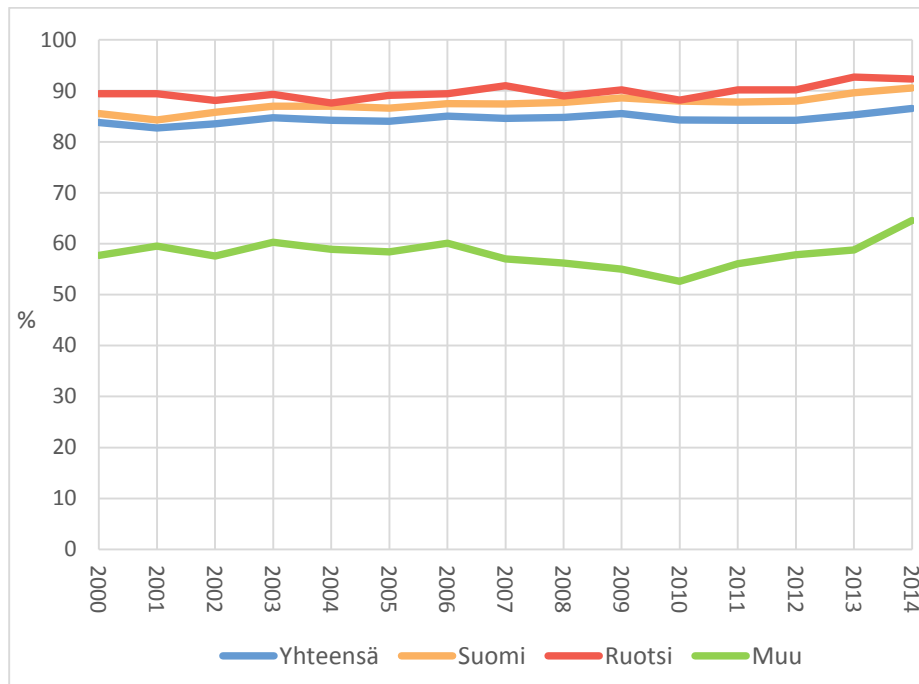
Helsinkiläisistä 16–18-vuotiaista muun kuin suomen tai ruotsinkielisistä 65 prosenttia osallistui toisen asteen koulutukseen syksyllä 2014. Osuus on kasvanut viime neljä vuotta, pysyttyään lähes samana koko aiemman 2000-luvun. Myös suomen ja ruotsinkielisten osallistuvuus on parantunut parin viime vuoden aikana. 16–18-vuotiaista vieraskielisistä naisista 66 prosenttia osallistuu toisen asteen koulutukseen, pojista 63 prosenttia. Vieraskielisistä 16–18-vuotiaista 42 prosenttia opiskeli lukiossa (kaikista 16–18-vuotiaista 61 %) ja 23 prosenttia ammatillisessa (kaikista 26 %).

Kuva 8. Helsinkiläisten 9. luokan päättäneiden sijoittuminen tutkintoon johtavaan koulutukseen peruskoulun päättämivuonna vuosina 2010–2013, äidinkielen mukaan

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 9. Toisen asteen koulutuksessa olevien osuus 16-18-vuotiaista helsinkiläisistä vuosina 2000-2014, äidinkielen mukaan

Opiskelijoiden määrä on vuosittain ajankohdasta 20.9. ja väestömäärä ajankohdasta 31.12. Opiskelijoissa on tutkintoon tähtäävät opiskelijat. Lukion aineopiskelijat eivät sisälly opiskelijamäärään. Ammatillisessa koulutuksessa on vuodesta 2004 lähtien näyttötutkintoon osittavien määrä koko tilastovuodelta, vuosina 2000–2003 vain ajankohdasta 20.9. Oppisopimuksen tiedot puuttuvat vuosina 2010–2013. Lähde: Tilastokeskus, Helsingin kaupungin tietokeskus

Opiskelupaikan saanti on vaikeaa vielä toisellakin sukupolvella

Oppilaiden taustamaan mukaan tilastoituna suomalaistaustaisista vuoden 2013 keväällä peruskoulunsa päättäneistä 9 prosenttia oli ilman opiskelupaikkaa saman vuoden syksyllä. Ulkomaalaistaustaisilla osuus oli 28 prosenttia. Osuudet ovat siis varsin samanlaiset kuin äidinkielen mukaan tarkasteltuna. Suomalaistaustaisilla sukupuolella ei ollut merkitystä opiskelupaikan saannissa, mutta ulkomaalaistaustaisilta pojat jäivät useammin ilman opiskelupaikkaa (30 %) kuin tytöt (26 %).

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajataustaiset jäävät huomattavan usein ilman opiskelupaikkaa, lähes kolmannes (31 %) vuonna 2013 peruskoulun päättäneistä. Ensimmäisellä sukupolvella sukupuolten erot ovat isot, pojista 36 prosenttia jäi ilman opiskelupaikkaa, tytöistä 26 prosenttia.

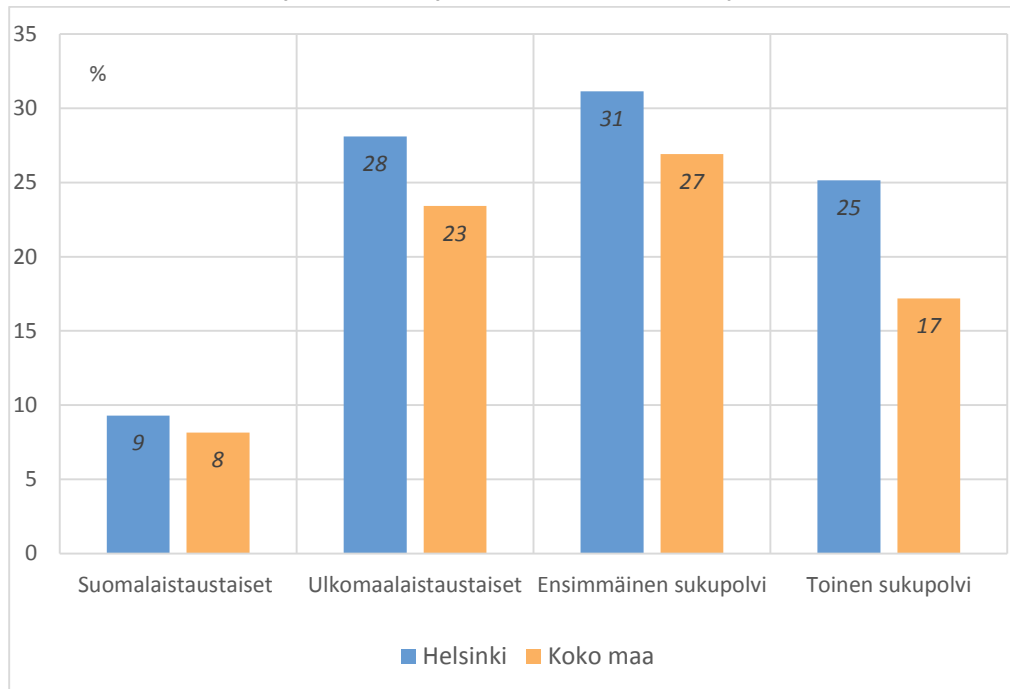
Myös toisen sukupolven pääsy koulutukseen on huolestuttavan heikko. Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajat ovat saattaneet muuttaa Suomeen kesken peruskoulun, jolloin heillä on heikommat lähtökohdat jatkokoulutukseen pääsystä (Helsingin kaupunki 2014). Toinen sukupolvi on sen sijaan Suomessa syntyneitä ja koko suomalaisen peruskoulun läpikäyneitä. Silti heidän jatkokoulutukseen siirtymisensä on selvästi kantaväestöä heikompaa, neljännes (25 %) jäi ilman koulutuspaikkaa.

Toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisille ei ole eroja sukupuolen mukaan koulutuspaikan saamisen mukaan. Sen sijaan erot taustamaan mukaan ovat kasvaneet ensimmäiseen sukupolveen verrattuna. Ensimmäisessä polven nuorilla on kaikilla vaikeuksia opiskelupaikan saamisessa, mutta toisella sukupolvella vaikeudet kohdentuvat enemmän taustamaan mukaan. Somaliasta ja Aasiasta (Kiina, Vietnam, Thaimaa) lähtöisin olevat nuoret kohentavat huomattavasti opiskelupaikan saamista toisessa sukupolvessa. Aasiasta lähtöisin olevat nuoret kirivät jopa suomalaistaustaisten nuorten ohitse. Edelleen toisen polven somalitaustaisista lähes kolmannes jää ilman opiskelupaikkaa.

Koko maassa ulkomaalaistaustaiset siirtyvät paremmin jatkokoulutukseen peruskoulun jälkeen, ilman opiskelupaikkaa jäi 23 prosenttia. Sekä ensimmäinen että toinen polvi pääsee jatkokoulutukseen helsinkiläisiä paremmin. Toisen polven pääsy koulutukseen suhteessa ensimmäiseen polveen myös paranee Helsingissä.

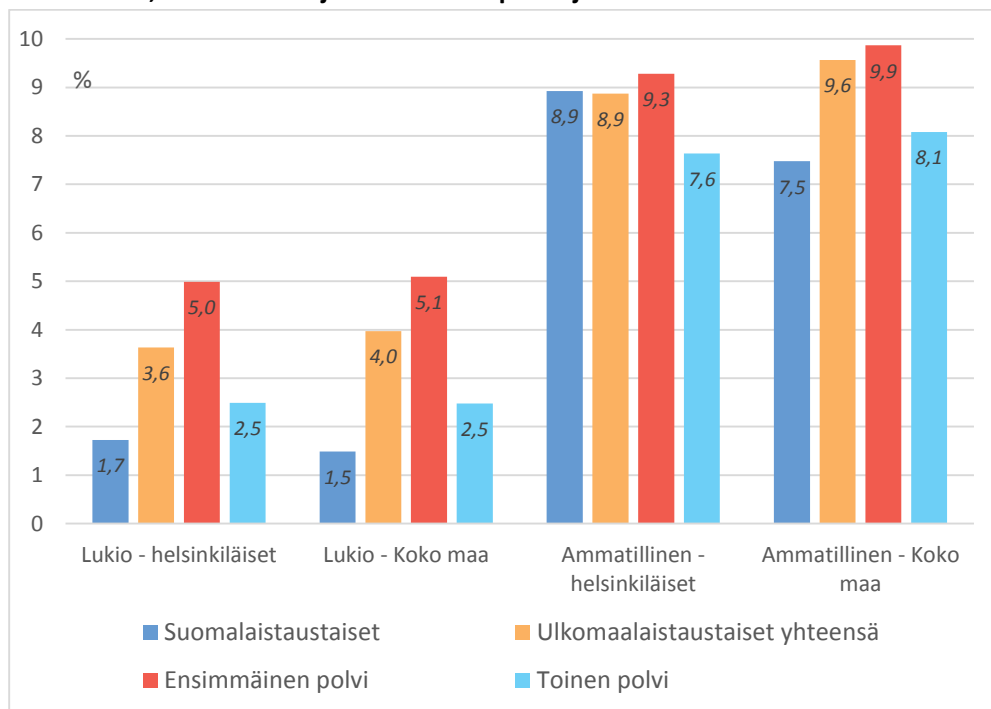
paremmin. Koko maassa Aasiasta kotoisin olevien lisäksi virolaiset siirtyvät jatkokoulutukseen kantäväestöä paremmin toisessa polvessa.

Kuva 10. Peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneet taustamaan ja maahanmuuton sukupolven mukaan, keväällä 2013 peruskoulun päättäneet helsinkiläiset ja koko maan nuoret

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 11. Lukio tai ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden osuus opiskelijoista lukuvuoden 2012–2013 aikana, helsinkiläiset ja koko maan opiskelijat

Keskeyttäneiden lukumäärä on kerätty ajalta 21.9–20.9. ja sitä verrataan 20.9. opiskelijamäärään lukuvuosittain. Keskeyttäneisiin on laskettu mukaan ne, jotka keskeyttivät tutkintoon johtavan koulutuksen kokonaan. Koulutusalan vaihtoa ei ole katsottu keskeyttämiseksi. Kokonaisopiskelijamäärästä on poistettu henkilöt, joilla on puutteellinen henkilötunnus. Suuri osa heistä on ulkomaalaisia. Tieto henkilön asuinkunnasta on ajankohdalta 31.12.2012. Lukiokoulutus sisältää vain nuorille suunnatun lukiokoulutuksen. Toisen asteen ammatillinen koulutus ei sisällä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta, työvoimapolitiittista koulutusta eikä ammatillisten erityisoppilaitosten koulusta. Lähde: Tilastokeskus

Koulutuksen keskeyttäminen ulkomaalaistaustaisilla samaa luokkaa kuin muillakin

Helsingiläisistä suomalaistaustaisista lukiolaisista alle kaksi prosenttia (1,7 %) keskeytti opintonsa lukuvuoden 2012–2013 aikana, maahanmuuttajataustaisista lukiolaisista keskeyttäneiden osuus oli 3,6 prosenttia. Keskeyttäneiksi lasketaan ne, jotka opiskelivat syyskuussa 2012, mutta eivät jatkaneet opiskelujaan tai suorittaneet tutkintoa seuraavan vuoden syyskuuhun mennessä. Koko maan lukiolaisilla keskeyttäneiden osuudet olivat vastaavia; suomalaistaustaisilla 1,5 prosenttia ja ulkomaalaistaustaisilla 4 prosenttia.

Ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaisilla lukiolaisilla keskeyttäneiden osuus oli 5 prosenttia ja toisella sukupolvella 2,5 prosenttia. Toinen sukupolvi keskeyttää lukio-opintonsa siis vain hiukan suomalaistaustaisia useammin. Koko maassa keskeyttäneiden osuudet olivat hyvin samanlaisia.

Ammatillisen koulutuksen keskeytti helsingiläisistä ulkomaalaistaustaisista 8,9 prosenttia, eli täsmälleen saman verran kuin suomalaistaustaisistakin (8,9 %). Helsingiläiset suomalaistaustaiset keskeyttävät ammatillisen opintonsa useammin kuin suomalaistaustaiset koko maassa (7,5 %). Ulkomaalaistaustaiset helsingiläiset keskeyttivät ammatillisen opintonsa taas koko maan ulkomaalaistaustaisia (9,6 %) vähemmän.

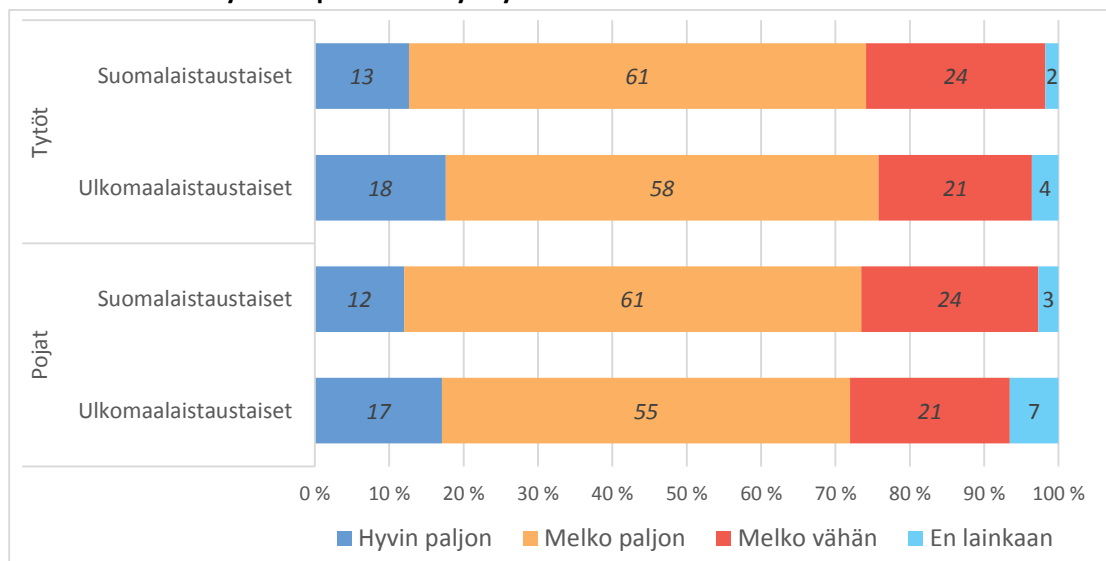
Ensimmäisen sukupolven helsingiläisillä ulkomaalaistaustaisilla ammatillisen opiskelijoilla keskeyttäminen on hieman yleisempää, heistä 9,3 prosenttia lopetti opintonsa. Sen sijaan toisen polven ulkomaalaistaustaiset keskeyttävät opintojaan jopa vähemmän kuin suomalaistaustaiset; 7,6 prosenttia.

Koulunkäynnistä pidetään

Helsingiläiset ulkomaalaistaustaiset nuoret pitävät koulunkäynnistä keskimäärin yhtä paljon kuin suomalaistaustaisetkin. Ulkomaalaistaustaisista useampi pitää koulunkäynnistä hyvin paljon (17 % - 12 %). Toisaalta ulkomaalaistaustaisissa on myös enemmän niitä, jotka eivät pidä lainkaan koulunkäynnistä (5 % - 2 %).

Ulkomaalaistaustaisten poikien vastaukset ovat eniten polarisoituneet. Heistä suuri joukko, vajaa 7 prosenttia, ei pidä ollenkaan koulunkäynnistä, mutta samaan aikaan 17 prosenttia pitää hyvin paljon. Ensimmäisessä polvessa on enemmän polarisoitumista koulun käynnin pitämisessä, mutta kokonaisuutena positiivisesta ja negatiivisesti suhtautuvien osuudet ovat yhtä suuret molemmissa sukupolvissa.

Kuva 12. Koulunkäynnistä pitäminen kyselyhetkellä

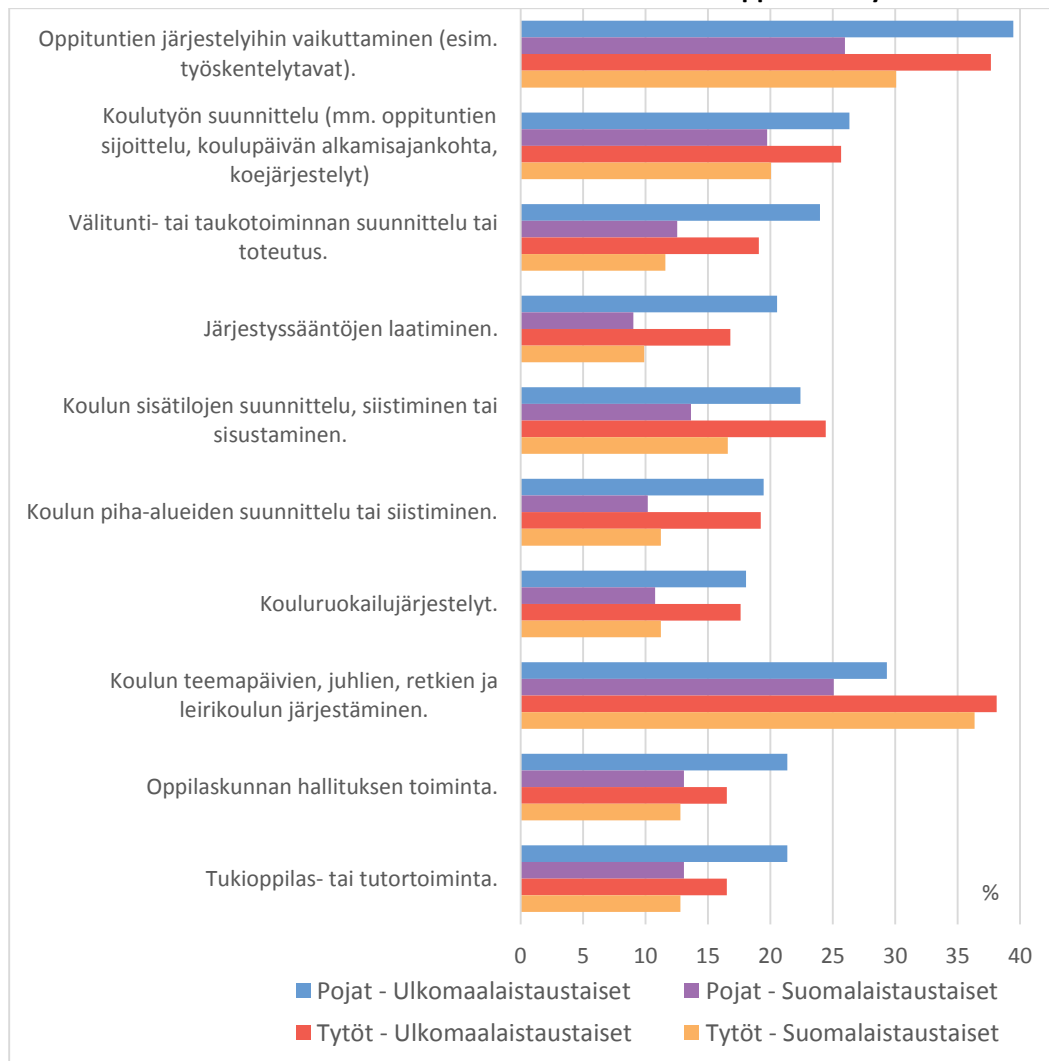
Lähde: Kouluterveyskysely, THL

Ulkomaalaistaustaiset osallistuvat koulun toimintoihin aktiivisesti

Ulkomaalaistaustaiset osallistuvat suomalaistaustaisia aktiivisemmin koulun toimintaan. Etenkin oppituntien järjestelyihin, välituntitoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen, järjestyssääntöjen laatimiseen sekä koulun piha- ja ulkoalueiden suunnitteluun ja siistimiseen ulkomaalaistaustaiset osallistuvat suomalaistaustaisia enemmän. Ensimmäisen polven maahanmuuttajataustaiset osallistuvat toista polvea selvästi useammin koulun toimintoihin, missä saattaa näkyä koulujen tietoinen kotouttamistoiminta.

Sekä ulkomaalaistaustaiset tytöt että pojat osallistuvat suomalaistaustaisia aktiivisemmin koulun toimintaan. Suomalaistaustaiset tytöt osallistuvat koulun toimintaan hieman poikia enemmän. Ulkomaalaistaustaisilla tilanne on päinvastainen; pojat ovat aktiivisempia. Poikien väliset erot ovatkin suuria; ulkomaalaistaustaisista pojista 39 prosenttia on osallistunut oppituntien järjestelyihin, suomalaistaustaista pojista vain 26 prosenttia.

Kuva 13. Oletko osallistunut seuraaviin koulusi toimintoihin? Oppilaiden kyllä –vastaukset

Lähde: Kouluterveyskysely, THL

Enemmistö helsinkiläisnuorista taustasta riippumatta koki, että oppilaiden mielipide otetaan huomioon koulun kehittämisessä. Suomalaistaustaisista oppilaista 33 prosenttia koki, ettei oppilaiden mielipiteitä otettu huomioon, ulkomaalaistaustaisista 30 prosenttia. Maahanmuuton sukupolvisuudella ja sukupuolella oli vain vähän vaikutusta mielipiteeseen.

Myös tietoisuus siitä, miten koulun asioihin voi vaikuttaa, oli suomalais- ja ulkomaalaistaustaisilla yhtä suurta. Suomalaistaustaisista 36 prosenttia ilmoitti, ettei tiedä miten voi vaikuttaa koulu asioihin, ulkomaalaistaustaisista 34 prosenttia. Ensimmäisen sukupolven edustajissa oli hieman enemmän niitä, jotka eivät tieneet vaikuttamismahdollisuuksista (36 %), kuin toisen polven ulkomaalaistaustaisissa (31 %).

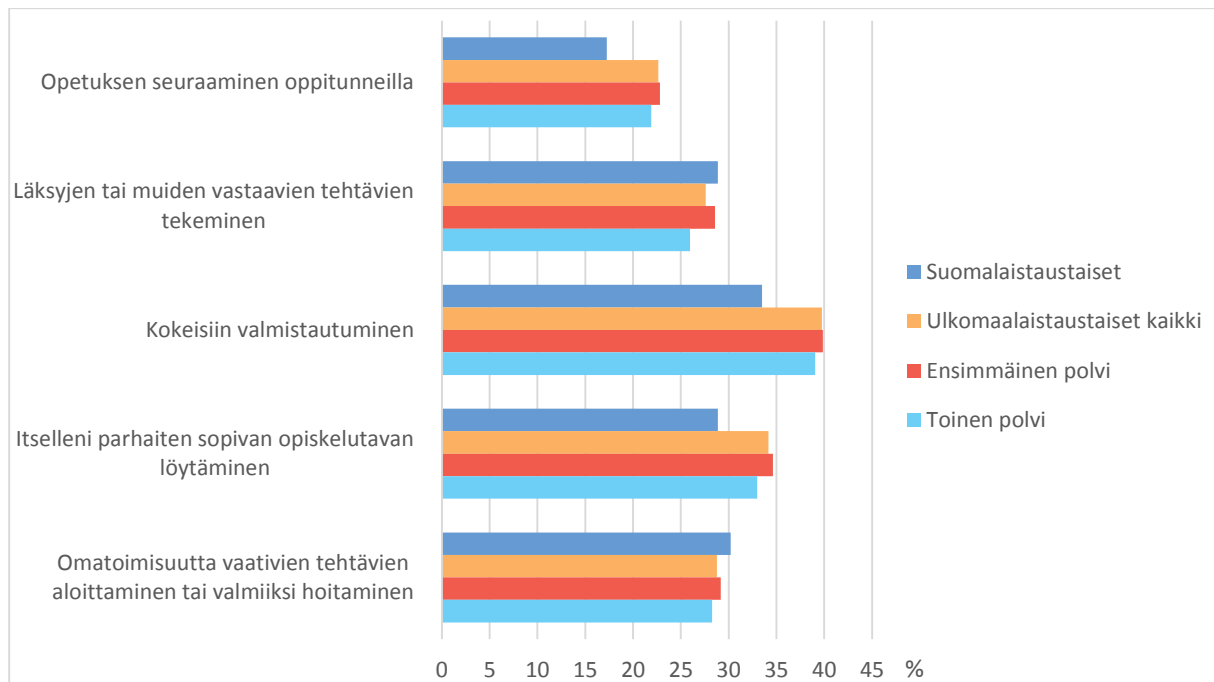
Oppimistaidot koetaan hyväksi

Oppimistaidot ovat avain hyvään opiskeluun. Oppimistaidoiksi voidaan lukea kyky etsiä uutta tietoa eri lähteistä, seurata opetusta ja omaksua uutta tietoa, tehtävien tekeminen ja kokeisiin valmistautuminen sekä tiedon merkityksien ymmärtäminen ja selviytyminen itsenäisesti omatoimisuutta vaativista tehtävistä. Oppimistaitoihin vaikuttavat itsetuntemus eli käsitys itsestä oppijana, tieto omasta motivaatiosta ja keskittymistä edistävästä asioista sekä ajankäytön suunnittelu. (Nuorten hyvinvointikertomus 2015).

Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat kokevat suomalaistaustaisia useammin vaikeuksia kokeisiin valmistautumisessa, opetuksen seuraamisessa tunneilla ja sopivan opiskelutavan löytämisessä. Eniten koetaan vaikeuksia kokeisiin valmistautumisessa (40 %) ja itselle sopivan opiskelutavan löytämisessä (34 %). Etenkin tytöt, sekä suomalais- että ulkomaalaistaustaiset, kokivat vaikeuksia kokeisiin valmistautumisessa ja opiskelutavan löytämisessä.

Ensimmäisen ja toisen polven ulkomaalaistaustaisilla on hyvin vähän eroja oppimistaidoissa. Ensimmäinen polvi kokee vain hieman useammin vaikeuksia läksyjen teossa ja sopivan opiskelutavan löytämisessä. Yleisesti Virossa, Venäjältä, muualta Euroopasta ja Somaliasta muuttaneet kokevat opiskelutaitonsa hyväksi.

Kuva 14. Koulunkäynnin sujuminen, oppimistaidot. Melko tai erittäin paljon vaikeuksia kokeneiden osuus vastanneista

Lähde: Kouluterveyskysely, THL

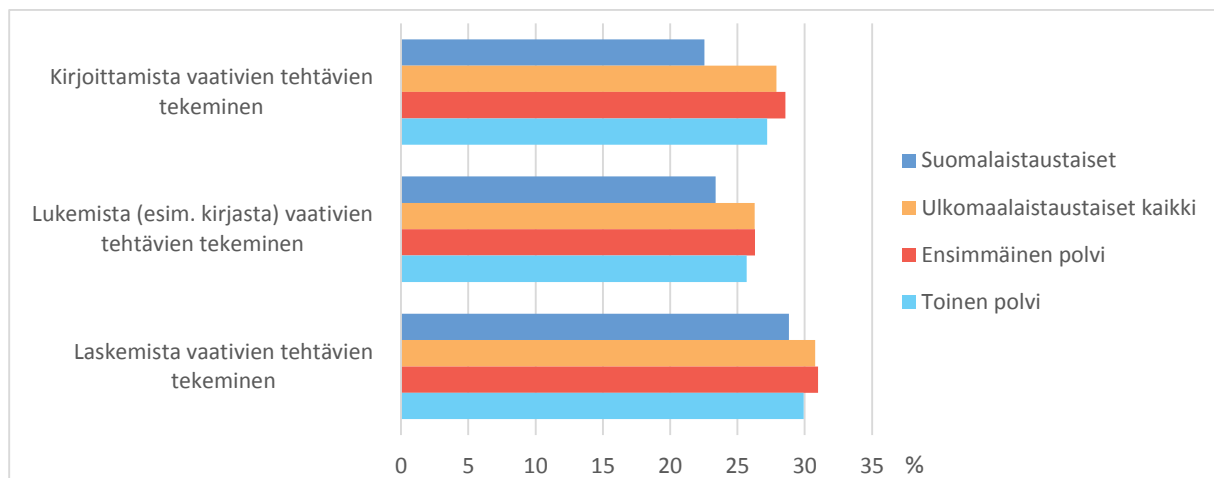
Lukemista ja kirjoittamista ei koeta vaikeaksi

Suomen kielen oppimista pidetään yleisesti tärkeänä yhteiskuntaan kiinnittymisen kulmakivenä, ja koulutuksen ja myöhemmän työelämän kannalta tärkeimpänä maahanmuuttajien omaksuttavana asiana, mutta usein myös vaikeasti opittavana asiana. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan ulkomaalaistaustaiset eivät koe lukemista ja kirjoittamista vaikeaksi. Ulkomaalaistaustaisista 28 prosenttia kokee vaikeuksia kirjoittamistehtävissä, eli vain vähän enemmän kuin suomalaistaustaisista; 23 prosenttia. Lukemista kokee vaikeaksi 26 prosenttia ulkomaalaistaustaisista ja 23 prosenttia suomalaistaustaisista. Myös laskemista vaativissa tehtävissä ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat samassa määrin ongelmia kuin suomalaistaustaiset (31 % - 29 %).

Yllättävää on, että lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksissa ei koeta eroja ensimmäisen ja toisen polven välillä. Ensimmäisen polven Suomeen muuttaneet ulkomaalaistaustaiset kokevat yhtä paljon vaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa kuin toisen polven koko ikänsä Suomessa asuneet ulkomaalaistaustaisetkin.

Lukeminen ja kirjoittaminen koetaan usein sitä vaikeammaksi mitä kulttuurillisesti kaukaisempi lähtömaa on, mutta kouluterveyskyselyn tulosten mukaan somalitaustaiset ja eurooppalaistaustaiset (ei virolaistaustaiset) kokevat lukemisessa ja kirjoittamisessa jopa suomalaistaustaisia vähemmän vaikeuksia. Voikin kysyä miten hyvin subjektiiviset kokemukset omista taidosta vastaavat koulumenestystä, ja mikä merkitys omien taitojen mahdollisella virheellisellä arvioinnilla on esimerkiksi jatko-opintoja suunnitellessa ja yhteisvalinnassa menestymisellä.

Kuva 15. Koulunkäynnin sujuminen, kirjoitus-, luku- ja laskutaidot. Melko tai erittäin paljon vaikeuksia kokeneiden osuus vastanneista

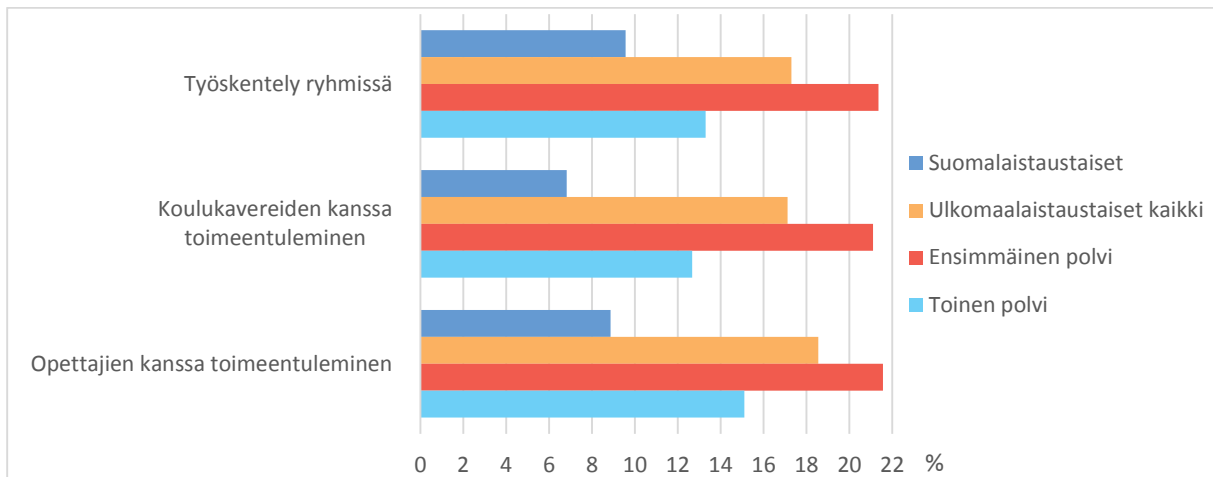
Lähde: Kouluterveyskysely, THL

Opettajien ja koulukavereiden kanssa vaikeuksia

Eniten eroja koulunkäynnin sujuvuudessa suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten välillä on yhteistyössä ja kanssakäymisessä. Ulkomaalaistaustaiset kokevat huomattavasti useammin vaikeuksia ryhmätyöskentelyssä sekä koulukavereiden ja opettajien kanssa toimeentulemisessa. 17 prosenttia ulkomaalaistaustaisista kokee ongelmia ryhmätyöskentelyssä ja koulukavereiden välisessä vuorovaikutuksessa, kun suomalaistaustaisista ongelmia kokee alle kymmenesosa. Opettajien kanssa toimeentuleminen on vaikeaa 19 prosentille ulkomaalaistaustaisista ja 9 prosentille suomalaistaustaisista. Työskentelyn ryhmissä ja suhteet opettajiin ulkomaalaistaustaiset kokevat selvästi useammin vielä erittäin vaikeiksi.

Yhteistyövaikeudet painottuvat ensimmäisen polven maahanmuuttajataustaisiin. Yli viidennes ensimmäisen polven maahanmuuttajataustaisista kokee vaikeuksia koulukavereiden ja opettajien kanssa. Toisella polvella vaikeuksia kokeneiden osuus on laskenut koulukavereiden osalta 13 prosenttiin ja opettajien kohdalla 15 prosenttiin. Edelleen siis toisellakin polvella on suomalaistaustaisia enemmän ongelmia. Pojat kokevat tyttöjä enemmän ongelmia vuorovaikutussuhteissa. Etenkin opettajien kanssa toimeentuleminen on ulkomaalaistaustaisille pojille vaikeampaa.

Kuva 16. Koulunkäynnin sujuminen, vuorovaikutustaidot. Melko tai erittäin paljon vaikeuksia kokeneiden osuus vastanneista

Lähde: Kouluterveyskysely, THL

Koulun työilmapiirissä oli ongelmia ulkomaalaistaustaisista opiskelijoista 27 prosentin mielestä, suomalaistaustaisista samaa mieltä oli 19 prosenttia. Koulun työilmapiiriä kuvaavaan indikaattoriin on laskettu käsityksiä opettajien odotuksista ja oikeudenmukaisuudesta, toimeentulosta oppilaiden ja opettajien kanssa, työskentelyryhmissä, työympäristön rauhattomuus, kiireisyys, luokan työrauha sekä oppilaiden viihtyminen yhdessä. Sukupuolen mukaan työilmapiiri koettiin varsin samalla tavalla, mutta ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaiset kokivat useammin ongelmia työilmapiirissä (30 %) kuin toisen sukupolven ulkomaalaistaustaiset (24 %).

Sosiaaliset suhteet

Nuoruusiän sosiaalisiin verkostoihin kuuluvat kaverit, perhe, sukulaiset ja muut nuoren määrittelemät tärkeät ihmiset, joiden kanssa nuoret ovat vuorovaikutuksessa. Nuoret kokevat ympärillään olevan sosiaalisen verkoston eri tavoin ja vuorovaikutus voi olla erilaista aikuisten ja kavereiden kanssa. Kaverisuhteet ovat useimmiten merkittävässä osassa nuoren elämässä itsetunnon ja omien voimavarojen löytämisen kannalta.

Ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaiset useammin ilman luottoystävää

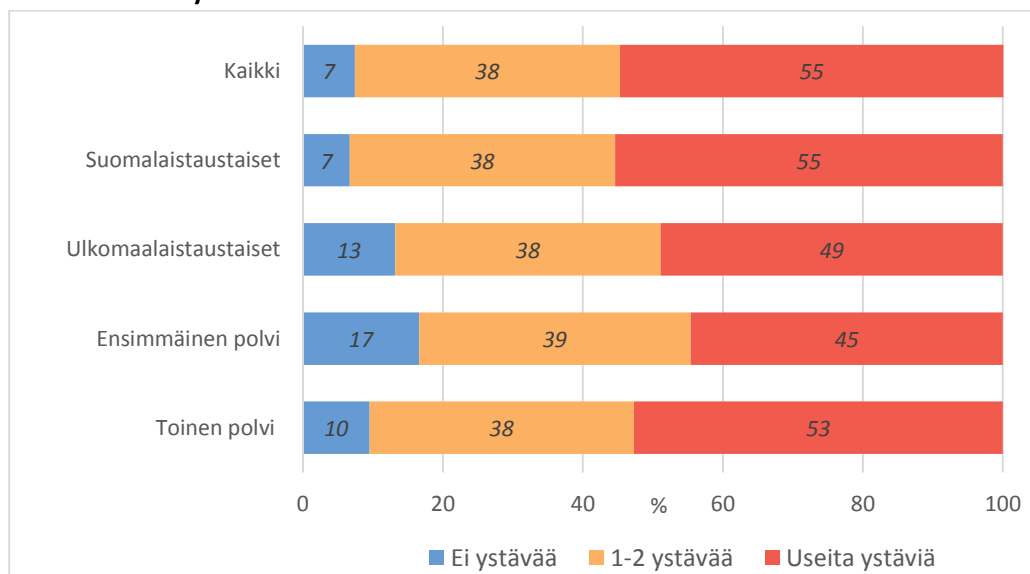
Myönteiset ystävyysuhteet kantavat pitkälle elämässä, ja kehittävät ja vahvistavat nuorten kykyä, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Nuorilla on myös erilaisia ystävyysuhteita, voi olla luottoystäviä joiden kanssa jakaa elämän iloja ja suruja sekä tuttuja harrastusten parista tai koulusta. Kouluterveyskyselyssä selvitetään kuinka monta sellaista ystävää nuorella on, joiden kanssa voi keskustella luottamuksellisesta asioista. Nuoret ovat voineet vastata, että ei ole ystävää, mikä nimenomaan tarkoittaa luottoystävän puutetta, mutta ei välttämättä tarkoita sitä, etteikö nuorella voisi muutoin olla laaja tuttavapiiri.

Helsinkiin muuttaa joka vuosi muualta Suomesta noin 20 000 15–29-vuotiasta nuorta ja ulkomailta vajaan 3 000 nuorta. Ystävyysuhteiden puute voi merkitä yksinäisyyttä ja ulkopuolisuuden tunnetta, ja Helsinkiin muuttavien nuorten ystävyysuhteiden rakentuminen voi viedä aikaa. Monet nuoret saattavat myös kokea tilapäistä yksinäisyyttä ja ulkopuolisuuden tunnetta esimerkiksi koulun vaihdon yhteydessä ja siirtyessään alakoulusta yläkouluun tai toiselle asteelle.

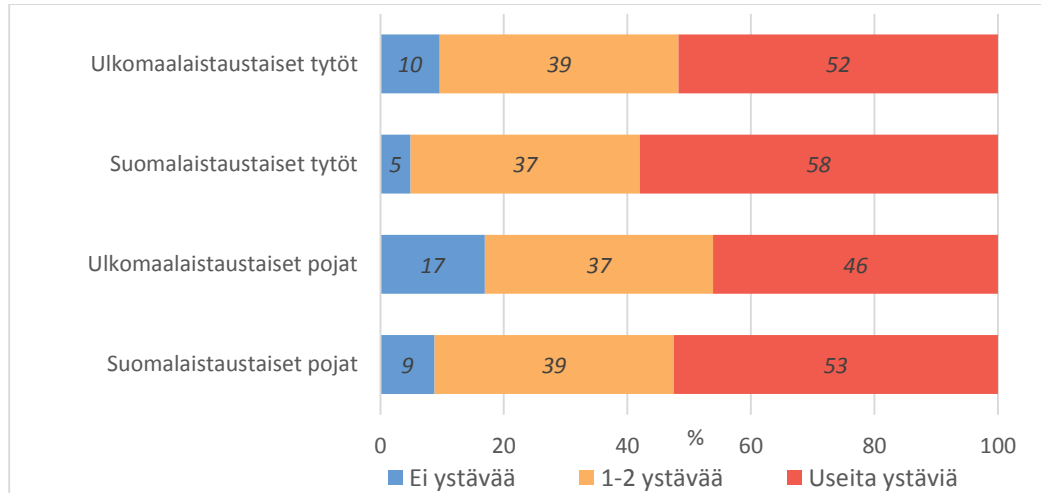
Noin puolet kaikista helsinkiläisnuorista kertoo, että heillä on useita luottoystäviä. Suomalaistaustaisilla nuorilla on jonkun verran useampia luottoystäviä kuin ulkomaalaistaustaisilla nuorilla. Kaikkien nuorten kohdalla yksi tai kaksi luottoystävää on yhtä yleistä suomalaistaustaisilla kuin ulkomaalaistaustaisillakin. Luottoystävän puute on jonkin verran yleisempää poikien kohdalla kuin tyttöjen. Lähes joka viides ulkomaalaistaustainen poika on ilman luottoystävää ja tytöistä joka kymmenes.

Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista nuorista 17 prosenttia on ilman läheistä ystävää ja toisen polven nuorista 10 prosenttia. Kouluterveyskyselyaineiston tutkimusten mukaan (Halme ym. 2015) nuorille vailla ystävää kertyy muita useammin terveyteen ja opiskeluun liittyviä riskitekijöitä kuten liikkumattomuutta, ylipainoa ja vaikeuksia opiskelussa. Vailla yhtään ystävää olevat nuoret kokevat ahdistuneisuusoireita ja heikkoa terveydentilaa lähes kaksi kertaa useammin kuin muut nuoret.

Kuva 17. Luottoystävien lukumäärä

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Kuva 18. Luottoystävien määrä sukupuolen ja syntyperän mukaan

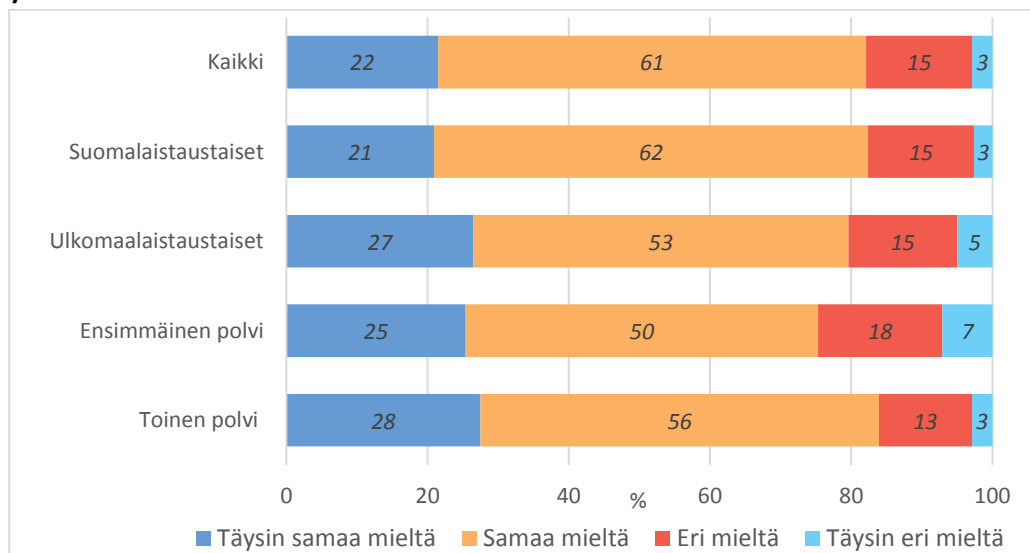
Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Joka neljäs ulkomaalaistaustainen tyttö kokee luokkahengen huonoksi

Nuoret viettävät ison osaa päivästä koulussa. Koululuokan ilmapiiri ja yhteishenki vaikuttavat koulussa viihtymiseen, ja sitä kautta myös välillisesti oppimiseen ja hyvinvoinnin kokemuksiin. Vallitsevaa luokkahenkeä on selvitetty kysymällä miten nuoret yleisesti ottaen kokevat ja näkevät oppilaiden yhdessä viihtymisen koululuokassa. Kysymys ei suoraan kuvaa miten nuori kokee luokkahengen omalta osaltaan vaan kuvastaa enemmän yhteisöllisyyttä ja mahdollisuuksia olla osa luokkayhteisöä.

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan yhdessä viihtyminen on kehittynyt myönteiseen suuntaan kaikilla luokka-asteilla. Ulkomaalaistaustaiset nuoret ovat suomalaistaustaisia nuoria useammin sitä mieltä, että luokan oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä. Erityisesti toisen sukupolven nuoret kokevat suomalaistaustaisia nuoria parempaa luokkahenkeä. Samanaikaisesti osa ulkomaalaistaustaisista nuorista kokevat useammin huonompaa luokkahenkeä kuin suomalaistaustaiset.

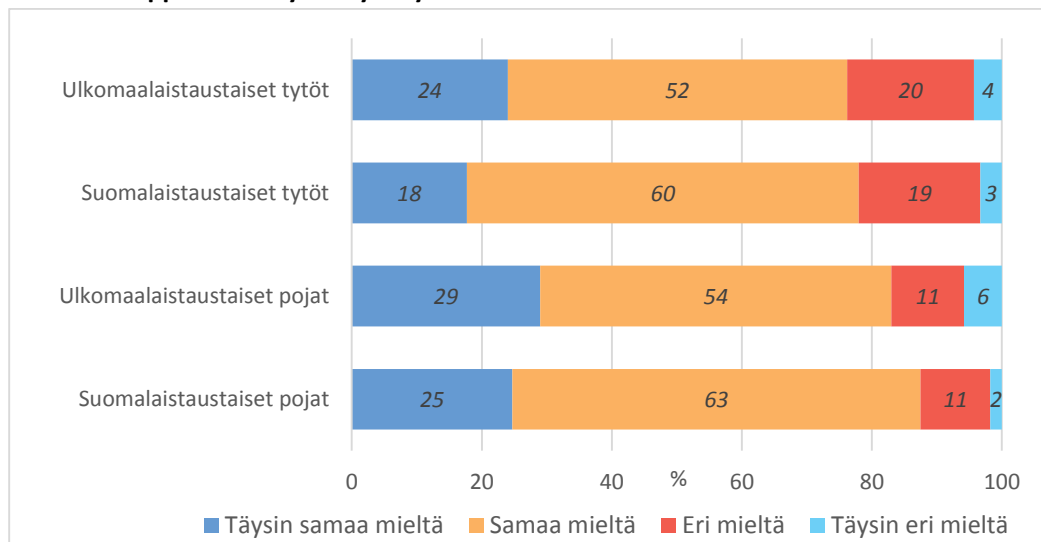
Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista 25 prosenttia kokevat, että luokan oppilaat eivät viihdy yhdessä. Toisen polven maahanmuuttajien osalta tilanne on parempi ja on samalla tasolla kuin suomalaistaustaisten nuorten.

Kuva 19. Nuorten kokemus luokan oppilaiden viihtymisestä yhdessä, ”Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä”

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Sukupuolten välillä on jonkin verran eroa. Pojat kokevat luokkahengen tyttöjä useammin paremmaksi. Osa ulkomaalaistaustaisista pojista kokevat muita enemmän hyvää luokkahenkeä. Ulkomaalaistaustaiset pojat ovat muita useammin täysin tai samaa mieltä siitä, että luokassa vallitsee hyvä yhteishenki. Tämän ryhmän osalta korostuu myös toinen ääripää, eli osa kokee myös muita useammin huonoa luokkahenkeä. Ulkomaalaistaustaisista tytöistä joka neljäs kokee, että luokan yhteishenki ja yhdessä viihtyminen on huonoa.

Kuva 20. Nuorten kokemus luokan oppilaiden viihtymisestä yhdessä sukupuolen ja syntyperän mukaan, ”Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä”

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

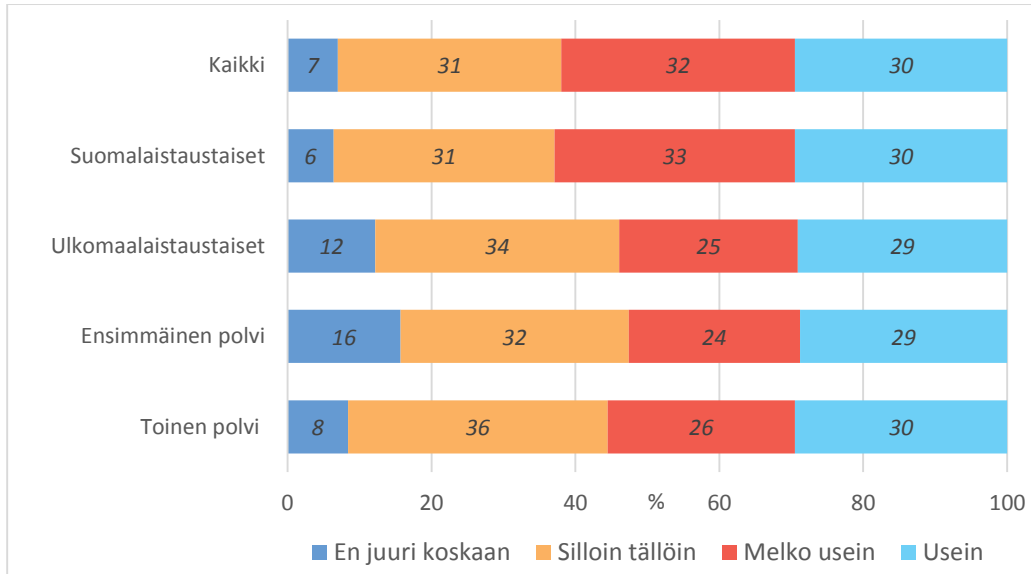
Nuorilla on ongelmia vanhempiensa kanssa keskustelemisessä

Ulkomaalaistaustaisilla nuorilla sukupuolesta riippumatta on kaksi kertaa useammin vaikeuksia keskustella omista asioistaan vanhempiensa kanssa kuin suomalaistaustaisilla nuorilla. Ensimmäisen sukupolven nuorilla jopa 16 prosenttia kokevat, että vanhempien kanssa ei juuri koskaan voi puhua omista asioistaan. Toisen sukupolven ulkomaalaistaustaisilla nuorilla tilanne näyttää jo parantuvan (8 %). Ulkomaalaistaustaisten nuorten keskuudessa on 760 (46 %) nuorta, jotka kokevat, että vanhempien kanssa ei voi keskustella lainkaan tai vain silloin tällöin. Vastaavaa nuorten lukumäärä suomalaistaustaisten nuorten kohdalla on 5 182 (37 %). Meillä on tulosten perusteella iso joukko nuoria, joilla on ongelmia vuorovaikutuksessa omien vanhempiensa kanssa.

Tutkimuksen mukaan nuoret kertovat, että vaikka vanhempiin on vahva emotiaallinen tuki, niin he eivät uskalla puhua kaikista itseään askarruttavista asioista vanhemmilleen. Pelkona on vanhempien loukkaaminen. Nuoret perustelevat kokemustaan sillä, että ulkomaalaistaustaisissa perheissä on suomalaisperheitä enemmän vanhempia kuunteleva perhemalli ja erilainen kotikulttuuri. (Leinonen, 2013).

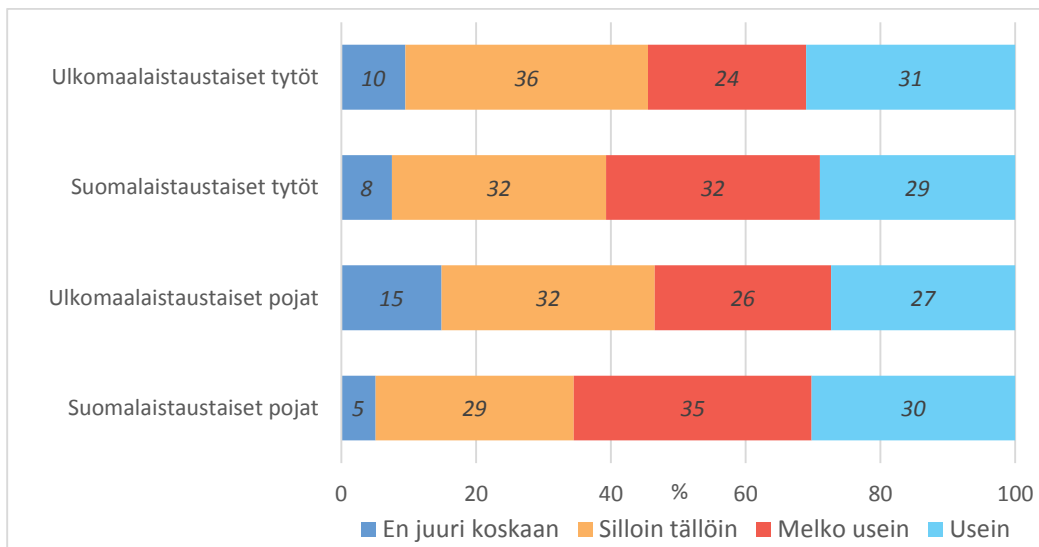
Vuoden 2015 valtakunnallisen kouluterveyskyselyn alustavien tulosten mukaan toisen asteen oppilaiden osalta suhteella vanhempiin on suuri merkitys omaan hyvinvointiin. Tulosten mukaan nuorilla, joilla on hyvä suhde ja keskusteluyhteys vanhempiinsa, on selvästi vähemmän koulu-uupumusta ja ahdistuneisuutta, ja he kokevat terveytensä paremmaksi kuin ne jotka arvioivat suhteensa vanhempiin huonoksi. (Matikka, 2015).

Kuva 21. Pystyy keskustelemaan vanhempien kanssa omista asioista

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Kuva 22. Pystyy keskustelemaan vanhempien kanssa omista asioistaan, sukupuolen ja syntyperän mukaan

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Turvallisuus

Ulkomaalaistaustaisia kiusataan usein jatkuvasti koulussa

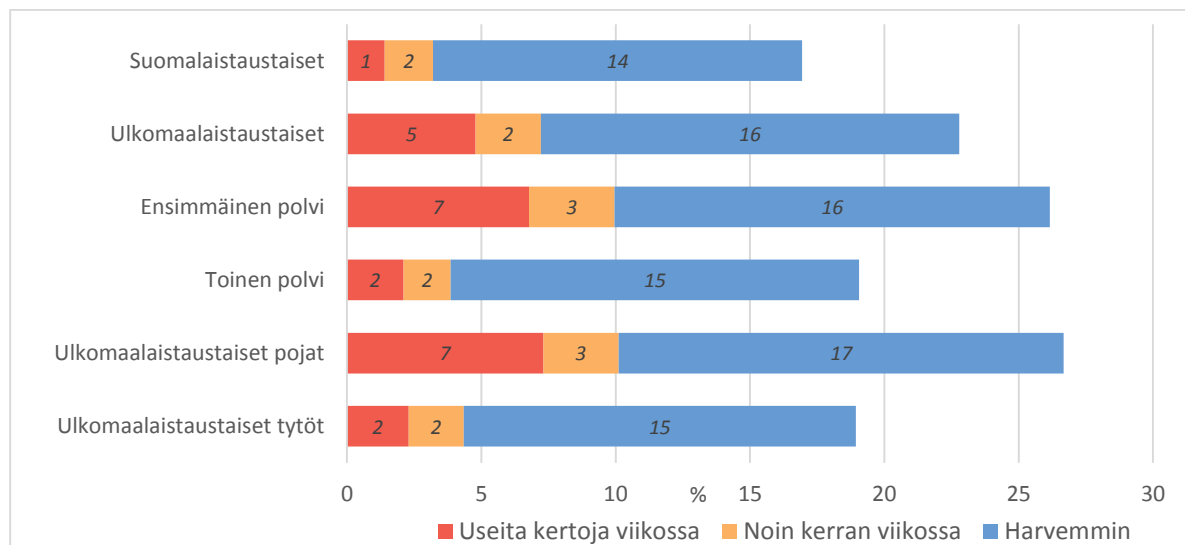
Lähes joka neljättä (23 %) ulkomaalaistaustaista on kiusattu koulussa lukukauden aikana. Osuus on selvästi suomalaistaustaisia korkeampi (17 %). Kiusattujen suuren määrän lisäksi on huolestuttavaa, että kiusaaminen on monilla jatkuvaa. Ulkomaalaistaustaisista kiusatuista yli viidesosaa on kiusattu useita kertoja viikossa, suomalaistaustaisista alle kymmenesosaa.

Koulukiusaamista kohdistuu etenkin ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisiin, heistä 26 prosenttia oli kokenut koulukiusaamista. Toisella sukupolvella osuus oli 19 prosenttia, mikä oli edelleen suomalaistaustaisia hieman korkeampi. Ensimmäisellä sukupolvella kiusaaminen oli selvästi useammin jatkuvaa, yli neljännes kiusatuista koki kiusaamista useita kertoja viikossa. Toisella sukupolvella jatkuva kiusaaminen oli vähentynyt reiluun kymmenesosaan.

Kiusaaminen kohdistuu enemmän ulkomaalaistaustaisiin poikiin, heistä 27 prosenttia oli kiusattu lukuvuoden aikana. Ulkomaalaistaustaisia tytöistä 19 prosenttia oli kiusattu. Poikien kokema kiusaaminen on usein jatkuvaa, kiusatuista pojista yli neljännes kokee kiusaamista useita kertoja viikossa, tytöistä reilu kymmenesosa.

Taustamaasta riippumatta ulkomaalaistaustaiset kokevat kiusaamista samassa määrin, mutta Euroopan ulkopuolelta tulleita kiusataan useammin jatkuvasti. Somaliasta, Irakista, Kiinasta tai Thaimaasta lähtöisin olleista 24 prosenttia oli kiusattu lukuvuoden aikana eli samassa määrin kuin muitakin ulkomaalaistaustaisia. Näistä maista lähtöisin olleista kiusatuista 39 prosenttia kiusattiin useita kertoja viikossa, mikä on huomattavasti useammin kuin kaikilla ulkomaalaistaustaisilla (21 %).

Kuva 23. Kuinka usein sinua on kiusattu koulussa tämän lukukauden aikana?

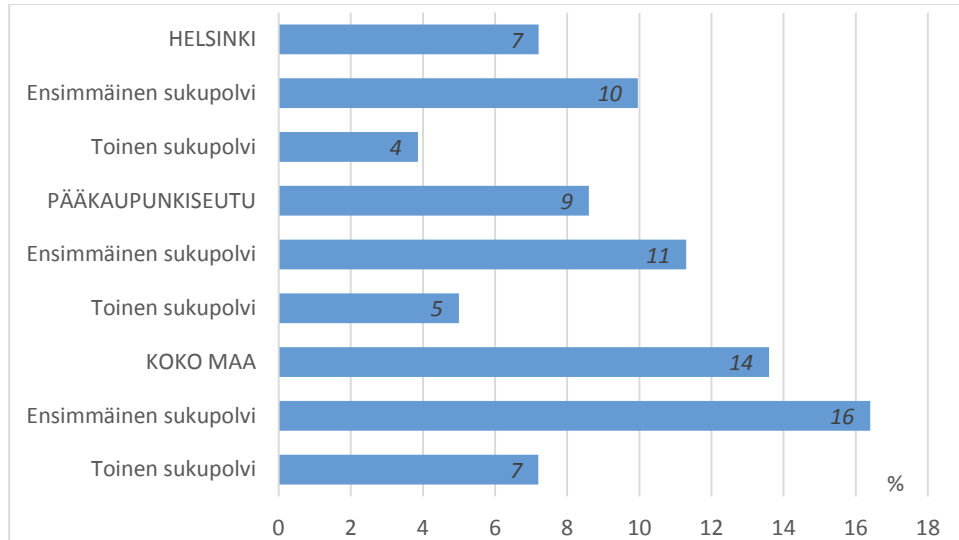
Lähde: Kouluterveyskysely, THL

Koko maahan verrattuna Helsingin tilanne on hyvä, kun verrataan vähintään kerran viikossa kiusattujen osuutta. Ulkomaalaistaustaisista 7 prosenttia kohtaa kiusaamista viikoittain, pääkaupunkiseudulla 9 prosenttia. Koko maassa osuus nousee 14 prosenttiin. Ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaisista 10 prosenttia kiusattiin viikoittain Helsingissä, 11 prosenttia koko pääkaupunkiseudulla ja 16 prosenttia koko maassa. Toisella sukupolvella viikoittain kiusattujen osuus laskee Helsingissä 4 prosenttiin ja pääkaupunkiseudulla 5 prosenttiin, mutta koko maassa osuus jää 7 prosenttiin.

Ulkomaalaistaustaiset myös osallistuvat enemmän toisten kiusaamiseen, Helsingissä heistä 24 prosenttia ilmoitti, että on osallistunut muiden kiusaamiseen. Suomalaistaustaisista 17 prosenttia ilmoitti kiusanneensa. Ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaisista 26 prosenttia on kiusannut, toisen polven 23 prosenttia, joten

muutos sukupolvissa on melko pieni. Pojat ovat useammin kiusaajia; ulkomaalaistaustaisista pojista 34 prosenttia kertoi kiusanneensa, suomalaistaustaisista 24 prosenttia.

Kuva 24. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa olevien ulkomaalaistaustaisten osuus Helsingissä, pääkaupunkiseudulla ja koko maassa

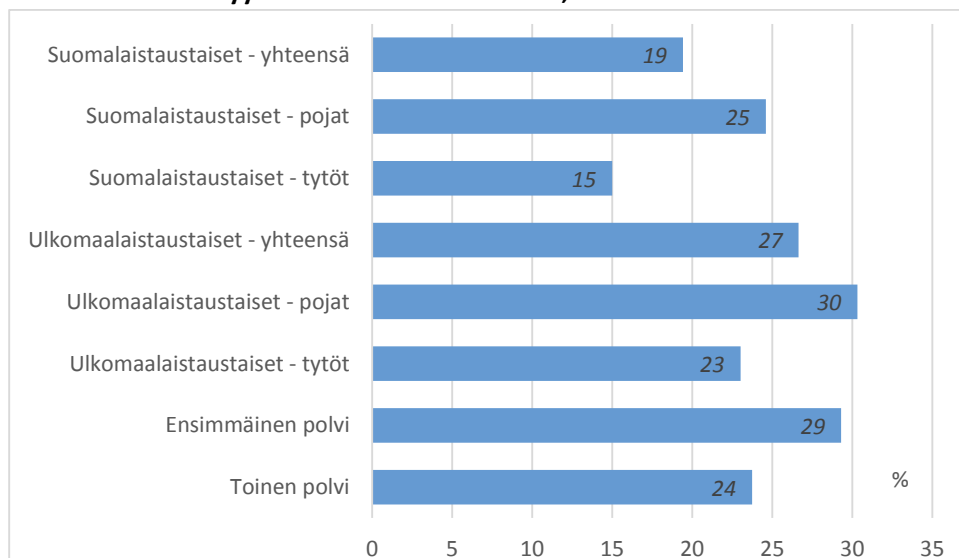

Lähde: Kouluterveyskysely, THL

Fyysinen uhka on tavallisempaa ulkomaalaistaustaisille

Maahanmuuttajataustaiset kokevat fyysistä uhkaa huomattavasti suomalaistaustaisia useammin. Fyysisellä uhalla tarkoitetaan, että nuorelta on varastettu tai yritetty varastaa väkivaltaa käyttämällä tai uhkailemalla sillä, häntä on yritetty vahingoittaa tai hänen kimppuunsa on käyty fyysisesti vuoden aikana. Kuluneen vuoden aikana ulkomaalaistaustaisista oli kokenut fyysistä uhkaa 27 prosenttia, suomalaistaustaisista 19 prosenttia. Suomalaistaustaisilla fyysisen uhan kokeminen on varsin sukupuolittunutta; tytöistä 15 prosenttia oli kokenut uhkaa, pojista taas huomattavasti useampi, 25 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisilla sukupuoliero ei ole niin suuri, vaan myös tytöt kokivat runsaasti fyysistä uhkaa; tytöistä 23 prosenttia ja pojista 30 prosenttia.

Kuva 25. Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, %

Lähde: Kouluterveyskysely, THL

Ensimmäisellä sukupolvella fyysisen uhan kokeminen on yleistä, heistä 29 prosenttia on kokenut sitä vuoden aikana. Toisella sukupolvella uhan kokeminen laskee 24 prosenttiin, ollen kuitenkin edelleen suomalaistaustaisia korkeampi.

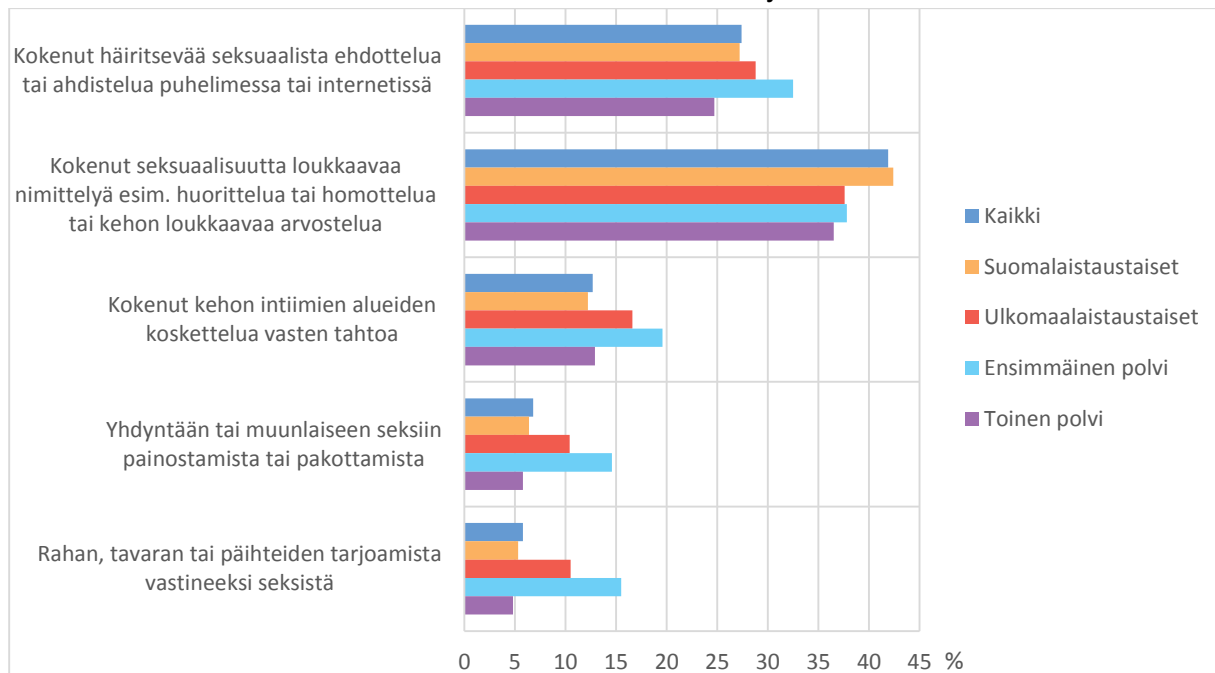
Pääkaupunkiseudun ulkopuolella ulkomaalaistaustaiset kokevat useammin fyysistä uhkaa; koko maassa uhan kokeneita oli 33 prosenttia, kun pääkaupunkiseudulla osuus oli 27 prosenttia. Muualla maassa etenkin poikien kokema uhka korostuu.

Joka kymmenes ensimmäisen polven maahanmuuttajanuori kokee seksuaalista häirintää

Seksuaalinen häirintä on toiseen ihmiseen kohdistuvaa seksuaalisen itsetunnon loukkaamista. Se voi pitää sisällään muun muassa nimittelyä, erilaisia kommentteja, koskettelua tai seksiin painostamista ja pakottamista. Internetin ja sosiaalisen median lisääntynyt käyttö ovat tuoneet uusia muotoja lasten ja nuorten seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja sukupuoliseen häirintään. Vuorovaikutus netissä poikkeaa monilta osin reaali maailmasta ja tutustuminen on helppoa. Suurin osa nuorista kertoo, että heillä ei ole kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä mutta ilmiö on kuitenkin huolestuttavan iso. Peruskoulun ja ammattioppilaitosten tytöistä puolet ovat kokeneet seksuaalista häirintää ja lukiolaistytöistä häirintäkokemuksia on 40 prosentilla (Nuorten hyvinvointikertomus 2015).

Puhelimen ja netin välityksellä tapahtuva häirintä on yleisempää tyttöjen kuin poikien kohdalla. Suomalaistaustaisista tytöistä noin 40 prosenttia on kokenut häirintää ja ulkomaalaistaustaisista tytöistä noin 30 prosenttia. Pojista noin joka kymmenes on kokenut nettihäirintää, ja homottelu ja muu loukkaava nimittely on tavallista. Noin 15 prosenttia nuorista on kokenut kehon intiimien alueen kosketteluja vastentahtoisesti joskus tai toistuvasti. Ulkomaalaistaustaisista pojista vajaa kymmenes kokee toistuvaa kehon intiimin alueen koskettelua vastentahtoisesti. Seksiin painostaminen tai pakottaminen sekä rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä esiintyy myös jossain määrin. Tämä ilmiö on jonkun verran yleisempää ulkomaalaistaustaisten nuorten kohdalla.

Kuva 26. Seksuaalista häirintää kokeneiden nuorten osuus vastaajista

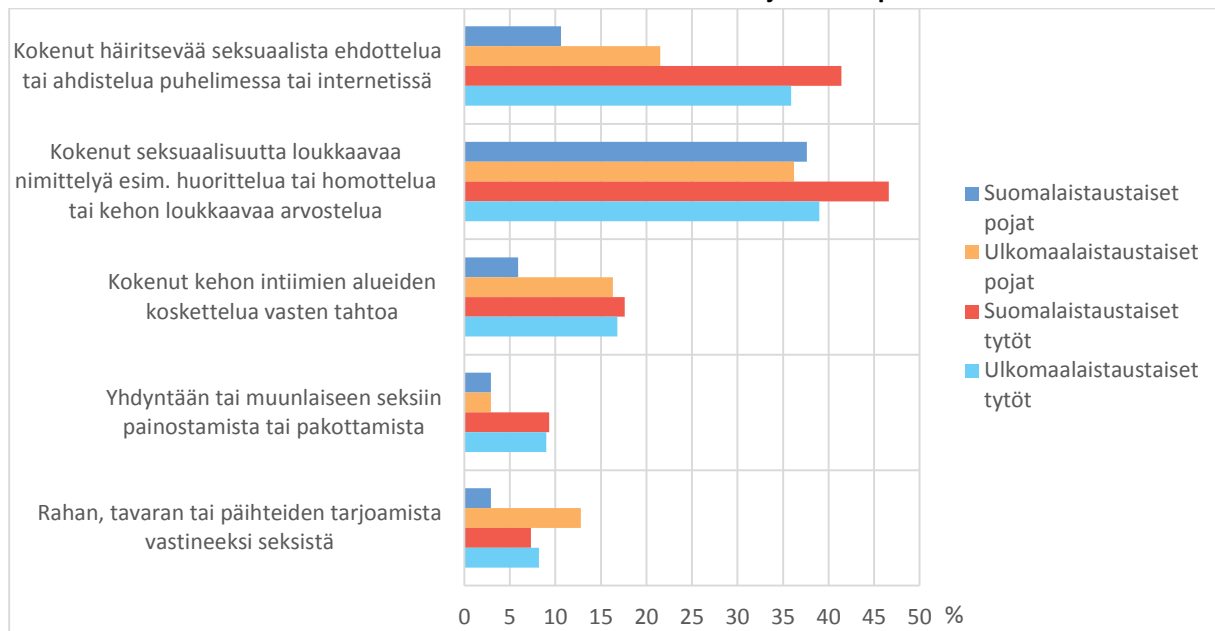

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Toistuva seksuaalinen häirintä on yleisintä ulkomaalaistaustasilla nuorilla. Ensimmäisen polven nuoret kokevat huomattavasti enemmän toistuvaa seksuaalista häirintää kuin toisen polven maahanmuuttajataustaiset nuoret. Noin joka kymmenes ensimmäisen polven maahanmuuttajista on kokenut jatkuvaa ahdistelua netin välityksellä, loukkaavaa nimittelyä, seksiin painostamista tai materiaallisen vastikkeen tarjoamista vastikkeeksi seksiin.

Satunnaisen häirinnän kokemuksissa erot ensimmäisen ja toisen sukupolven nuorilla ovat pienemmät, suomalaistaustaiset nuoret kokevat enemmän satunnaista häirintää. Poikien osalta ulkomaalaistaustaiset kokevat enemmän häirintää kuin suomalaistaustaiset, kun taas tyttöjen osalta taustalla ei ole niin suurta merkitystä häirinnän kokemuksiin.

Kuva 27. Seksuaalista häirintää kokeneiden nuorten osuus vastaajista sukupuolen mukaan

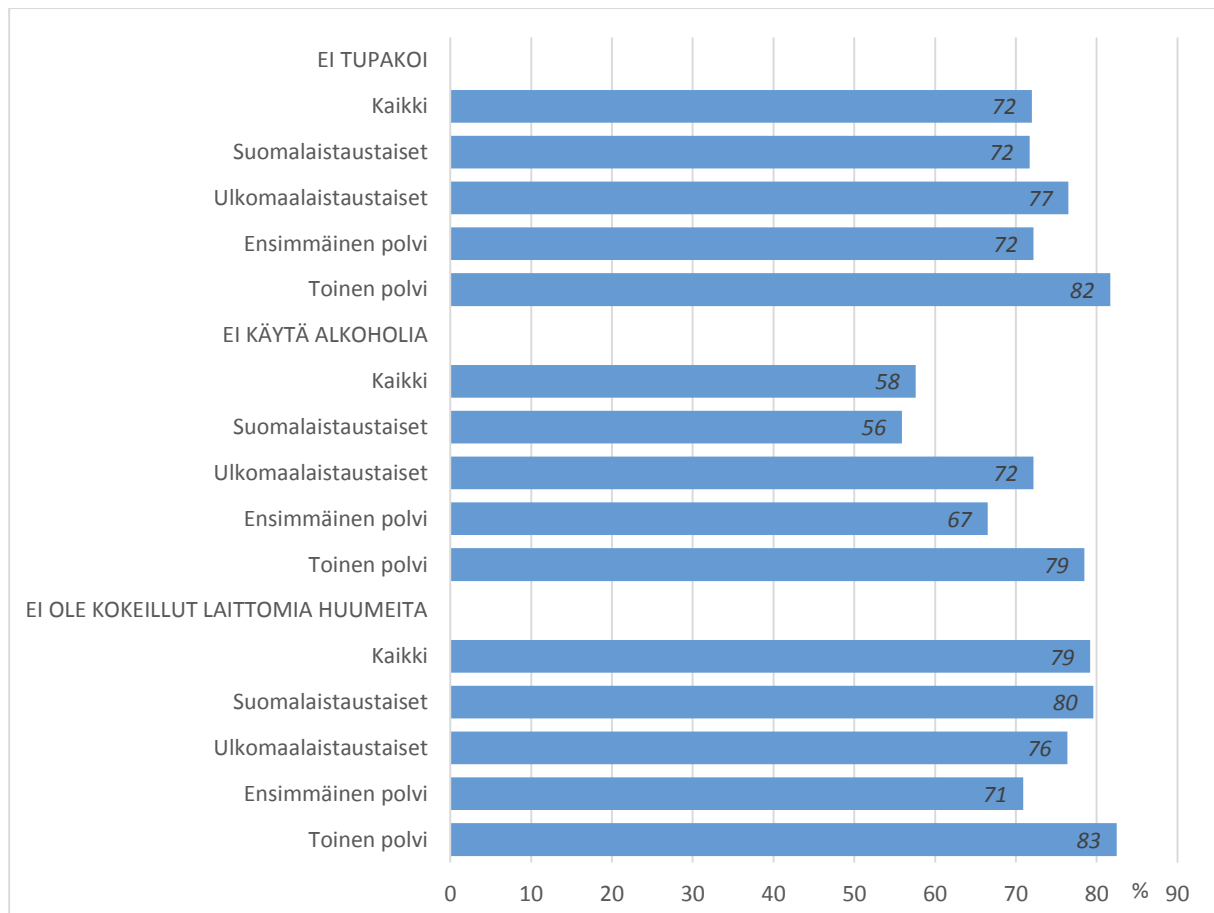
Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Elintapatottumukset

Päihteettömyys yleisintä toisen polven ulkomaalaistaustaisilla

Suurin osa helsinkiläisnuorista ei tupakoi (72 %), ei käytä alkoholia (58 %) eikä ole kokeillut laittomia huumeita (79 %). Suomalais- ja ulkomaalaistaustaiset poikkesivat päihteettömyydessä toisistaan erityisesti alkoholin käytön suhteen: suomalaistaustaisista 56 prosenttia oli raittiita, ulkomaalaistaustaisista peräti 72 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisten nuorten ensimmäisen ja toisen polven välillä oli lisäksi huomattavia eroja. Päihteettömien osuus oli suurin toisen polven ulkomaalaistaustaisten keskuudessa. Ero ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisiin oli niin alkoholin, tupakan kuin huumeiden osalta yli kymmenen prosenttiyksikköä.

Kuva 28. Niiden osuus kaikista vastanneista, jotka eivät käytä alkoholia tai tupakkaa eivätkä ole kokeilleet laittomia huumeita.

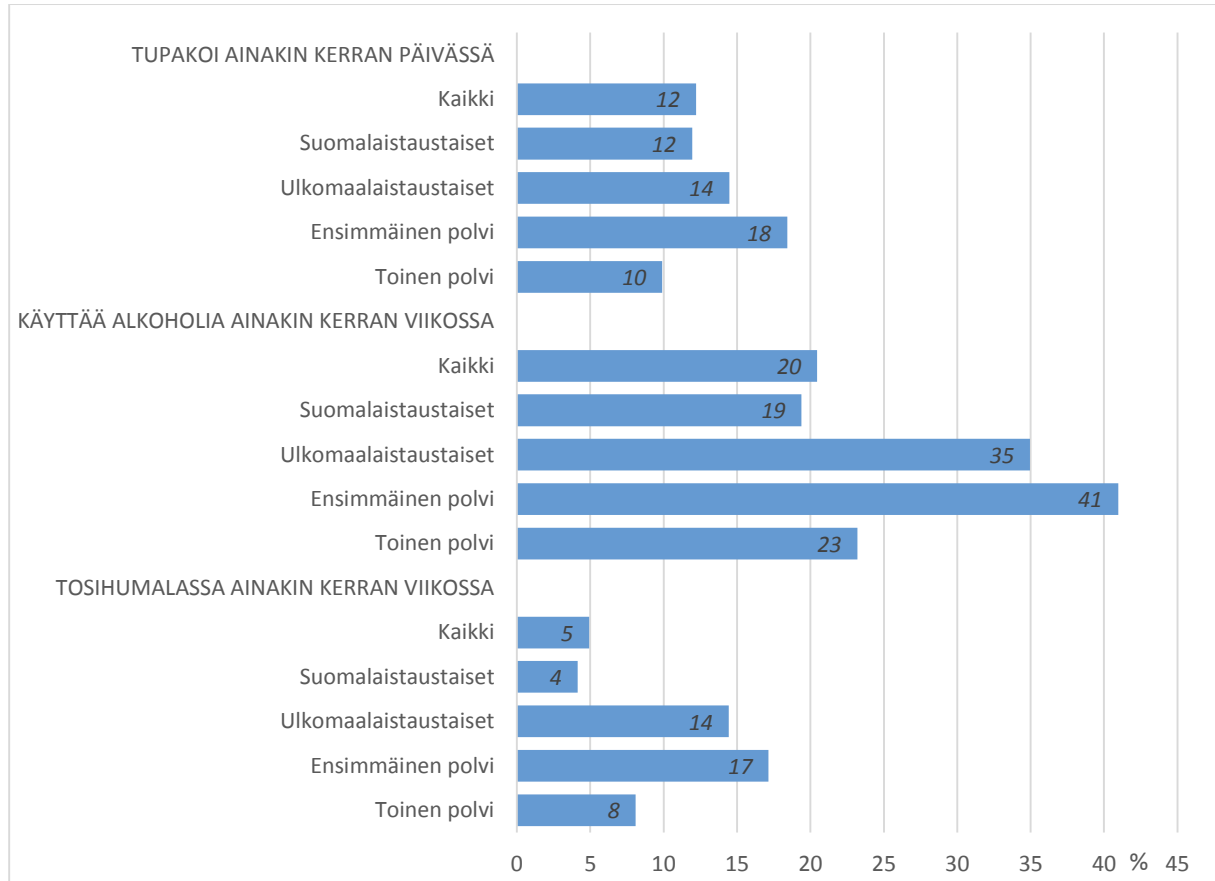
Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Runsas päihteiden käyttö yleisintä ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisilla

Ulkomaalaistaustaiset nuoret jakautuivat suomalaistaustaisia selkeämmin täysin päihteettömiin ja runsaasti päihteitä käyttäviin, kun taas suomalaistaustaisten nuorten joukossa oli paljon myös sellaisia nuoria, jotka käyttivät päihteitä silloin tällöin. Tämä nousee esille, kun tarkastellaan erikseen niitä vastaajia, jotka käyttävät päihteitä.

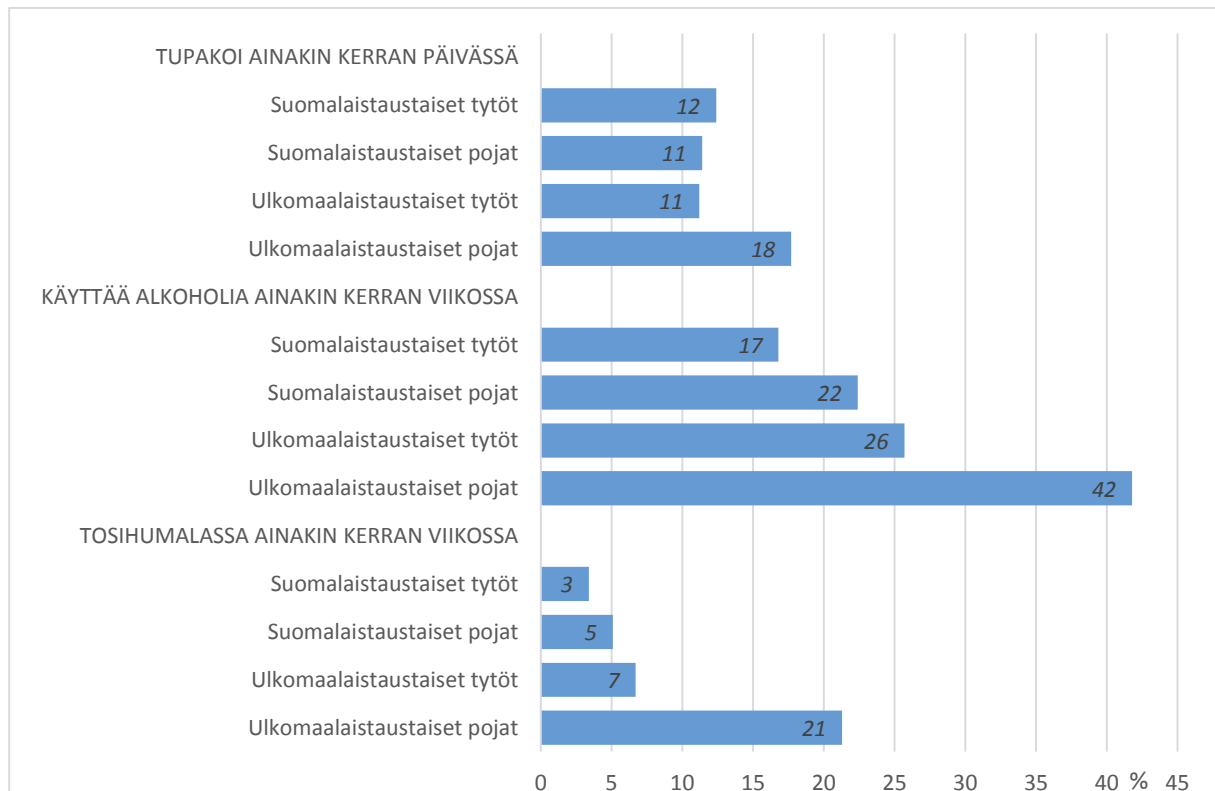
Eryityisesti alkoholin käytön suhteen on eroja. Suomalastaustaisista alkoholia käyttävistä nuorista noin joka viides käytti alkoholia vähintään kerran viikossa, ulkomaalaistaustaisista useampi kuin joka kolmas. Ensimmäisen polven alkoholia käyttävistä ulkomaalaistaustaisista yli 40 prosenttia käytti alkoholia vähintään kerran viikossa, toisen polven kohdalla heitä oli 23 prosenttia. Myös humalahakuinen juominen oli yleisempää ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisten keskuudessa: heistä 17 prosenttia joi itsensä vähintään kerran viikossa tosihumalaan. Toisen polven ulkomaalaistaustaisista tosihumalassa viikoittain oli kahdeksan prosenttia ja suomalaistaustaisista neljä prosenttia.

Kuva 29. Runsaasti alkoholia ja tupakkaa käyttäneiden osuus kyseistä päihdettä käyttävistä

Päivittäin tupakoivien osuus kaikista tupakoivista, alkoholia runsaasti käyttävien osuus kaikista alkoholia käyttävistä. Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Kuva 30. Runsaasti alkoholia ja tupakkaa käyttäneiden osuus kyseistä päihdettä käyttävistä sukupuolen mukaan.

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Sukupuolellakin oli merkitystä erityisesti alkoholin runsaan käytön suhteen. Alkoholijuomien nauttiminen vähintään kerran viikossa oli yleisempää poikien (24 %) kuin tyttöjen (17 %) keskuudessa. Erityisen yleistä alkoholin käyttö viikoittain oli ulkomaalaistaustaisten poikien keskuudessa, heistä peräti 42 prosenttia ilmoitti käyttävänsä alkoholia vähintään kerran viikossa (vrt. suomalaistaustaiset pojat 23 %, suomalaistaustaiset tytöt 17 % ja ulkomaalaistaustaiset tytöt 26 %). Myös humalahakuista juomista esiintyi muita enemmän ulkomaalaistaustaisten poikien keskuudessa. Heistä 21 prosenttia joi itsensä tosihumalaan vähintään kerran viikossa, kun suomalaistaustaisista pojista vain 5 prosenttia.

Päihteiden käyttö Helsingissä vähäisempää kuin koko Suomessa

Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla asuvat ulkomaalaistaustaiset nuoret erosivat päihteiden käytön suhteen koko Suomen ulkomaalaistaustaisista nuorista. Erityisesti tupakoinnin ja alkoholinkäytön suhteen erot olivat merkittäviä. Helsingissä asuvista ulkomaalaistaustaisista nuorista noin 15 prosenttia tupakoi päivittäin ja 14 prosenttia joi itsensä tosihumalaan vähintään kerran kuukaudessa. Koko Suomen ulkomaalaistaustaisista päivittäin tupakoi 24 prosenttia ja tosihumalassa oli kuukausittain 24 prosenttia. Myös laittomien huumeiden kokeilu oli yleisempää koko Suomessa kuin Helsingissä, erot eivät kuitenkaan olleet yhtä suuria kuin tupakan ja alkoholin suhteen.

Yksi syy Helsingin ja muun Suomen välisiin eroihin on se, että Helsingissä asuvista ulkomaalaistaustaisista yli puolet on toisen sukupolven ulkomaalaistaustaisia, koko Suomessa osuus on reilu kolmannes. Kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat, että toisen polven maahanmuuttajataustaiset käyttävät päihteitä huomattavasti vähemmän kuin ensimmäisen polven maahanmuuttajataustaiset nuoret. Tosin sekä toinen sukupolvi että suomalaistaustaiset nuoret käyttävät päihteitä koko maassa enemmän kuin Helsingissä tai muualla pääkaupunkiseudulla. Päihteiden käytön eroavaisuuksiin ulkomaalaistaustaisten kohdalla saattaa vaikuttaa myös maahanmuuttajien erilaiset syntyperäpaineet eri alueilla.

Taulukko 2. Päihteiden käyttö Helsingissä, pääkaupunkiseudulla ja koko Suomessa.

	Helsinki	Pääkaupunki- seutu	Koko Suomi
Tupakoi päivittäin (%)			
Suomalaistaustaiset	11,9	12,2	15,7
Ulkomaalaistaustaiset	14,5	15,7	24,0
Ensimmäinen polvi	18,4	20,6	28,5
Toinen polvi	9,9	9,8	14,8
Tosihumalassa vähintään kerran kuukaudessa (%)			
Suomalaistaustaiset	18,6	18,2	17,8
Ulkomaalaistaustaiset	14,1	14,5	24,2
Ensimmäinen polvi	18,4	19,3	29,1
Toinen polvi	9,0	8,6	13,8
Kokeillut laittomia huumeita vähintään kerran (%)			
Suomalaistaustaiset	20,4	17,8	11,5
Ulkomaalaistaustaiset	23,6	22,9	27,6
Ensimmäinen polvi	29,1	28,2	32,3
Toinen polvi	17,5	16,7	18,3

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

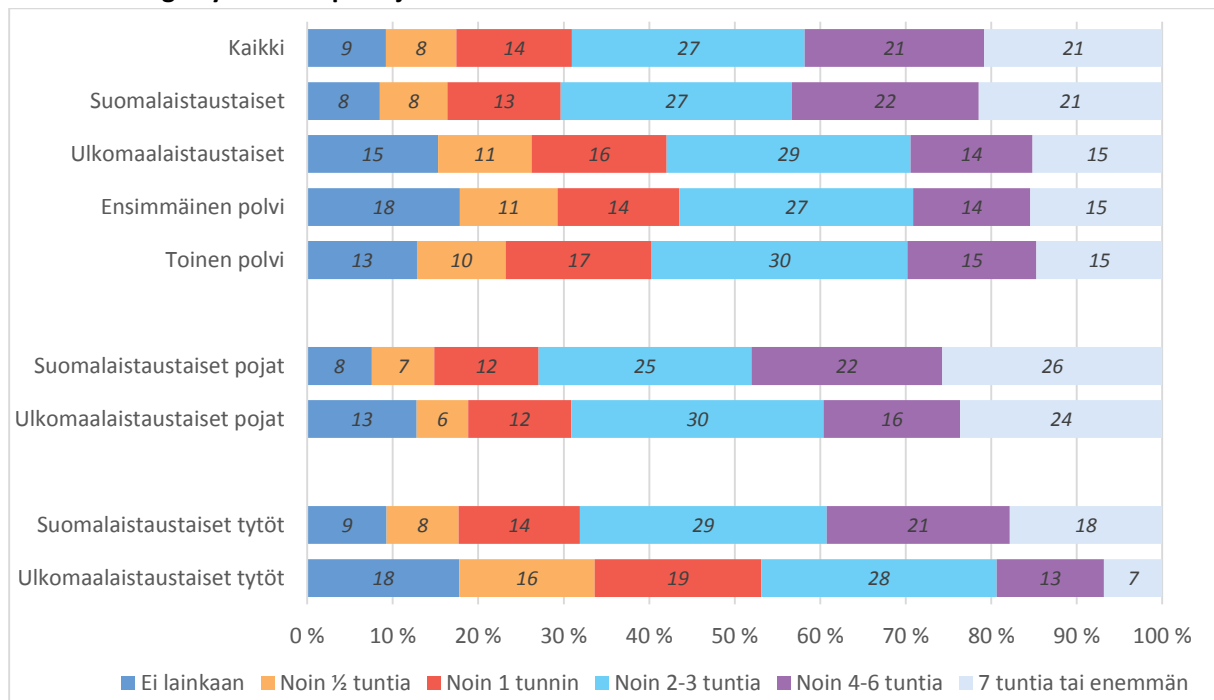
Ulkomaalaistaustaiset tytöt liikkuvat vähiten

Lähes joka kolmas helsinkiläisnuori liikkuu liian vähän. Kouluterveyskyselyn vastaajista 31 prosenttia harrasti hengästyttävää liikuntaa korkeintaan tunnin viikossa. Toisaalta suuri osa nuorista liikkuu paljon: 42 prosenttia harrasti reipasta liikuntaa vähintään neljä tuntia viikossa ja joka viides vähintään seitsemän tuntia viikossa.

Suomalaistaustaiset liikkuvat ulkomaalaistaustaisia enemmän. Vaikka toisen polven ulkomaalaistaustaiset nuoret liikkuvat ensimmäistä polvea enemmän, jäivät hekin vielä jälkeen suomalaistaustaisista erityisesti runsaan liikunnan suhteen. Kaikkein vähiten liikkuvat ulkomaalaistaustaiset tytöt. Heistä peräti 18 prosenttia ei harrastanut lainkaan hengästyttävää liikuntaa ja vähintään neljä tuntia viikossa harrastavia oli alle 20 prosenttia. Säännöllinen liikunta oli vähäisintä somalitaustaisten keskuudessa. Heistä 22 prosenttia ei harrastanut lainkaan hengästyttävää liikuntaa.

Ulkomaalaistaustaisten vähäinen liikunnan harrastaminen näkyy myös muualla maassa, koko maan ulkomaalaistaustaisista nuorista vain 45 prosenttia liikkuu korkeintaan tunnin viikossa ja tyttöjen liikkuminen on vähäistä. Koko maahan verrattuna helsinkiläiset ulkomaalaistaustaiset pojat liikkuvat hieman useammin.

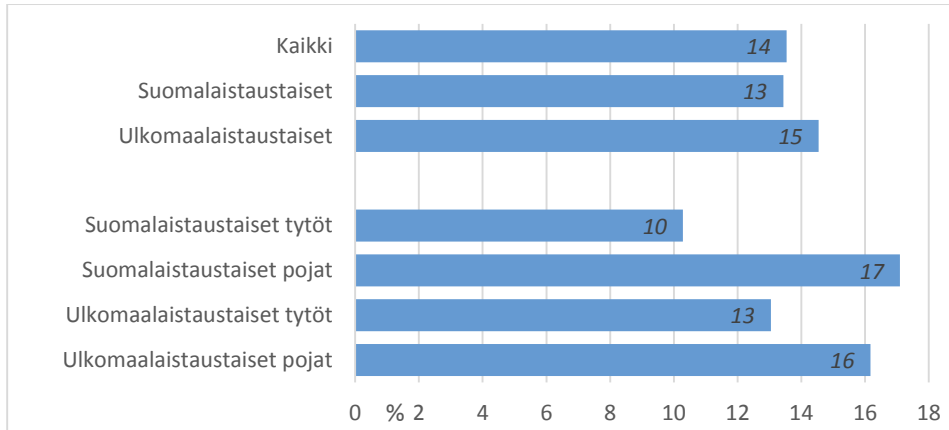
Kuva 31. Hengästyttävän vapaa-ajan liikunnan harrastaminen viikon aikana

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Poikien joukossa eniten ylipainoisia

Kouluterveyskyselyssä tiedusteltiin myös vastaajien pituutta ja painoa. Näistä tiedoista lasketun painoindeksin mukaan ylipainoisia oli 14 prosenttia vastaajista. Suurimmat erot olivat sukupuolten välillä: pojat olivat tyttöjä useammin ylipainoisia. Pojista 17 prosenttia oli ylipainoisia eikä ulkomaalaistaustaisten (16 %) ja suomalaistaustaisten (17 %) välillä ollut suuria eroja. Tytöistä ylipainoisia oli 11 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisissa tytöissä ylipainoisia oli hieman enemmän (13 %) kuin suomalaistaustaisissa (10 %).

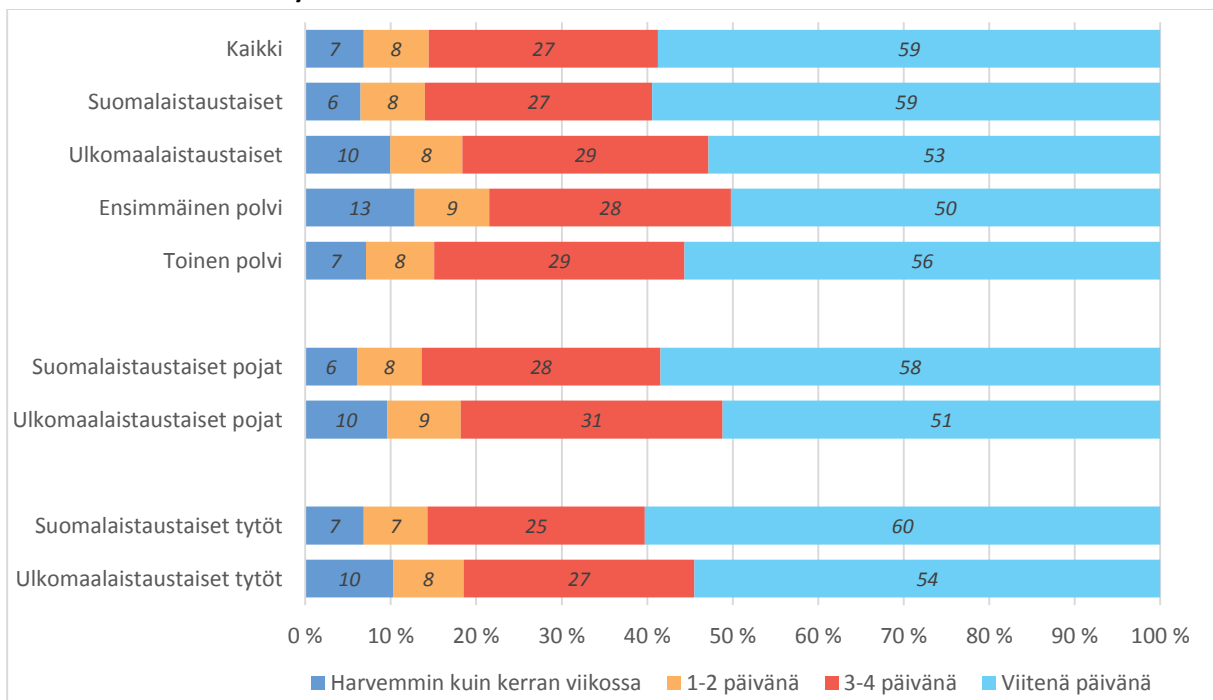
Kuav 32. Ylipainoisten osuus painoindeksin mukaan kouluterveyskyselyyn vastanneista

Painoindeksi on laskettu jakamalla paino pituuden neliöllä. Ylipainon raja määriytyy iän ja sukupuolen mukaan, esim. 18-vuotiailla ylipainon raja on 25. Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Suurin osa söi koululounaan päivittäin

Koululounaan nautti päivittäin lähes 60 prosenttia nuorista. Suomalaistaustaiset söivät lounaan koulussa useammin kuin ulkomaalaistaustaiset ja tytöt useammin kuin pojat. Ulkomaalaistaustaisista toinen polvi ei enää eronnut merkittävästi suomalaistaustaisista. Tytöt söivät koululounaan hieman poikia useammin niin suomalaistaustaisten kuin ulkomaalaistaustaisten kohdalla.

Yhtä suuri osuus ulkomaalaistaustaisista nuorista kuin suomalaistaustaisista nuorista syö yhteisen aterian perheensä kanssa iltapäivällä tai illalla eli alle 40 prosenttia. Maahanmuuton sukupolvella ei ole vaikutusta asiaan ja kulttuurillisella taustallakin hyvin vähän.

Kuva 33. Koululounaan syöminen viikon aikana.

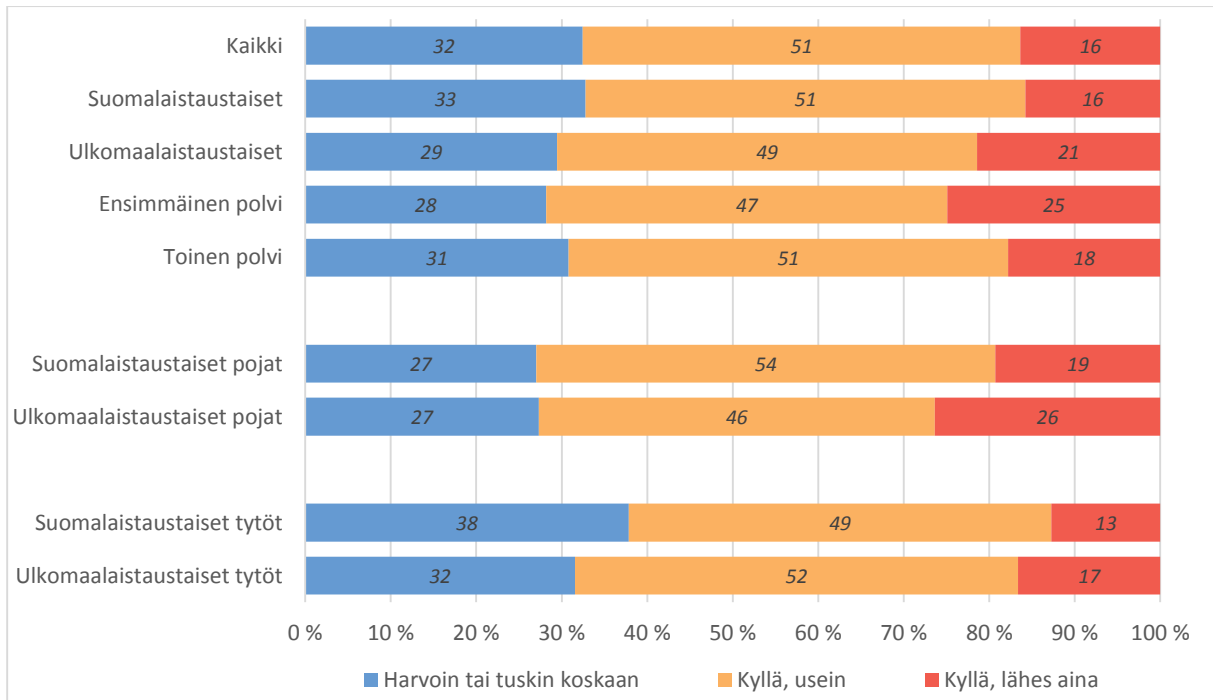
Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Riittävä unensaanti erityisesti suomalaistaustaisten tyttöjen ongelma

Lähes joka kolmas nuori ilmoitti, että nukkuu vain harvoin tarpeeksi. Liian vähän nukkuvia oli enemmän suomalaistaustaisten kuin ulkomaalaistaustaisten joukossa. Myös sukupuolten välillä oli eroa: tytöt ja erityisesti suomalaistaustaiset tytöt raportoivat riittämättömiä yöunia poikia useammin. Suomalaistaustaisista tytöistä 39 prosenttia nukkuu mielestään vain harvoin riittävästi.

Kuten päihteiden käytön, liikunnan ja kouluruokailun suhteen, myös unensaannissa toisen polven ulkomaalaistaustaisten vastaukset olivat lähempänä suomalaistaustaisten vastauksia kuin ensimmäisellä polvella. Mutta tällä kertaa suunta oli pikemminkin väärä kuin oikea: toisen polven maahanmuuttajien joukossa riittävästi nukkuvien osuus oli pienempi kuin ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisten.

Kuva 34. Riittävä unen saanti

Laskusta on otettu pois "en osaa sanoa"-vastaukset. Lähde: Kouluterveyskysely 2013

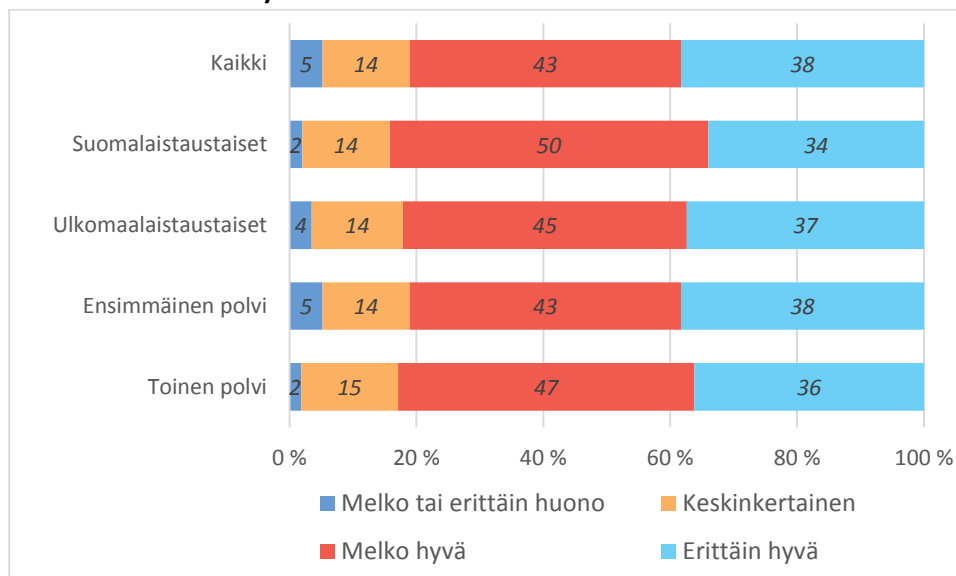
Koettu terveys ja mielen hyvinvointi

Suurin osa kokee terveytensä hyväksi

Terveys merkitsee toimintakykyä, eli mahdollisuuksia ja taitoja selviytyä arjesta, esim. opiskelusta ja työssäkäynnistä. Terveys on resurssi, joka auttaa nuoria selviytymään ja toimimaan yhteiskunnassa. Reilut 80 prosenttia nuorista arvioi terveydentilansa melko tai erittäin hyväksi. Suomalaistaustaiset nuoret kokevat terveydentilansa hieman paremmaksi kuin ulkomaalaistaustaiset nuoret. Toisen polven maahanmuuttajanuoret kokevat terveytensä hieman paremmaksi kuin ensimmäisen polven nuoret. Terveys on koko ajan muuttuva tila ja vastaamishetkellä arvioon voivat vaikuttaa sen hetkiset sairaudet sekä fyysinen ja sosiaalinen elinympäristö, mutta ennen kaikkea nuorten omat kokemukset ja hänen arvonsa ja asenteensa. Terveys on yksi elämän voimavaroista, jota voidaan sekä kasvattaa että kuluttaa.

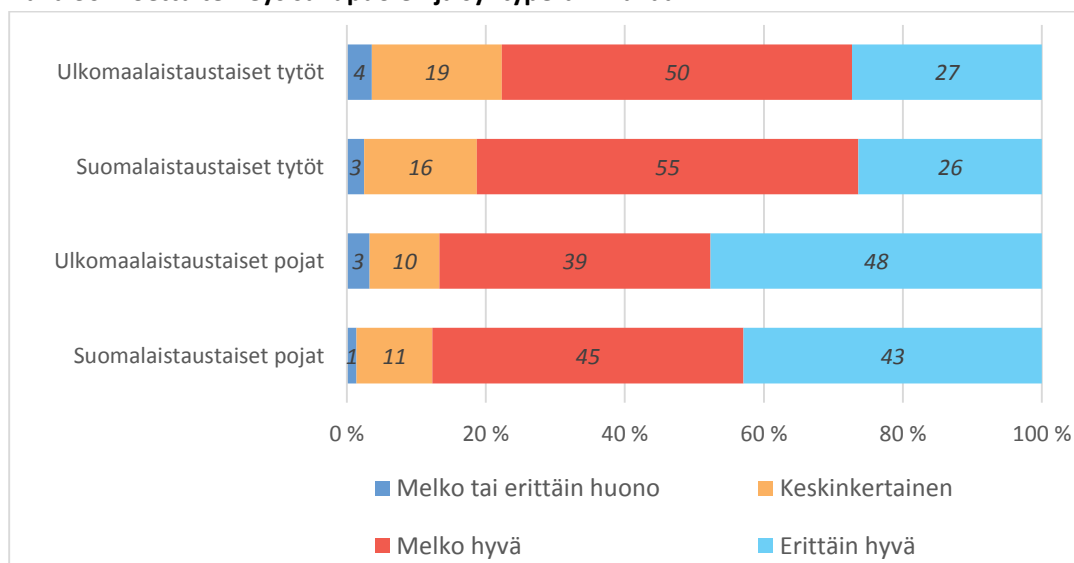
Pojat kokevat yleisesti ottaen terveydentilansa paremmaksi kuin tytöt. Lähes joka viides ulkomaalaistaustainen tyttö arvioi terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, joka on hieman enemmän kuin suomalaistaustaisten tyttöjen kokemus.

Kuva 35. Koettu terveys

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Kuva 36. Koettu terveys sukupuolen ja syntyperän mukaan

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

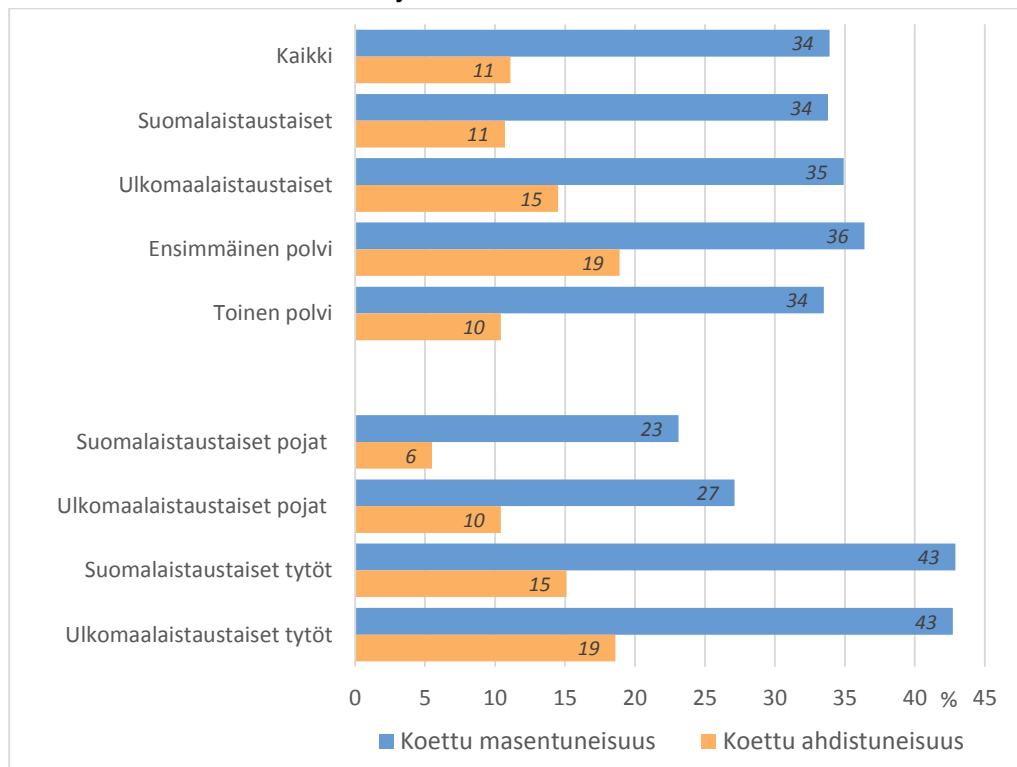
Masentuneisuus ja ahdistuneisuus yleisintä ensimmäisellä sukupolvella

Fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavat erilaiset sairaudet mutta yhtäläillä oleellisia osatekijöitä ovat omaan elämänhallintaan liittyvät tekijät kuten ruokailutottumukset, riittävä lepo ja liikunta sekä erilaiset sosiaaliset suhteet.

Koettu masentuneisuus on huomattavan yleistä nuorten keskuudessa. Yli 5 000 eli 34 prosenttia kaikista kouluterveyskyselyyn vastanneista helsinkiläisnuorista arvioi, että viimeisen kuluneen kuukauden aikana heillä on ollut tunteita alakuloisuudesta, masentuneisuudesta tai toivottomasta mielialasta. Tunne on hieman yleisempää ulkomaalaistaustaisten nuorten keskuudessa (35 %) ja erityisesti ensimmäisen sukupolven nuorilla (36 %).

Ahdistuneisuuden tunnetta on mitattu GAD-7 mittarilla, joka on kehitetty ahdistuneisuushäiriöiden tunnistamiseen ja seulomiseen. GAD-7 on validoitu ja tehokas menetelmä yleistyneen ahdistuneisuushäiriön seulontaan ja sen vaikeusasteen arviointiin, mutta ei tarkoita vielä että diagnoosi täytyisi. Ahdistuneisuuden tunteet ovat niin ikään yleisempiä ulkomaalaistaustaisilla nuorilla ja erityisesti ensimmäisen sukupolven nuorilla.

Kuva 37. Koettu masentuneisuus ja ahdistuneisuus

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

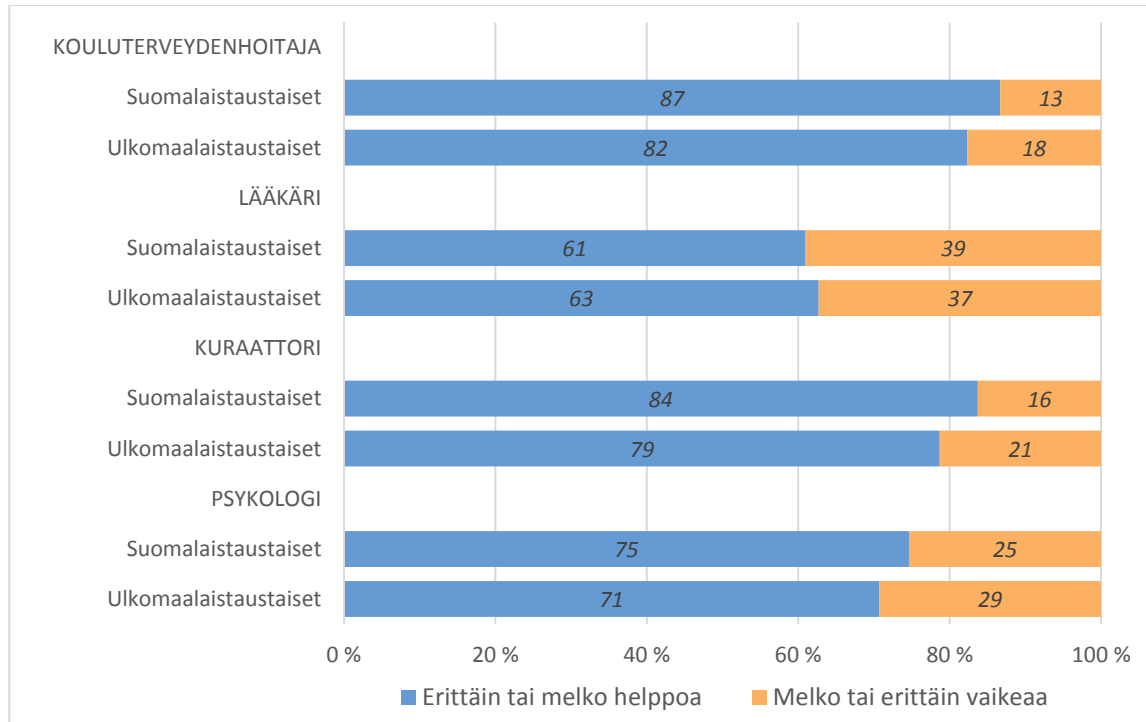
Kouluterveydenhoitajalle pääsy helppointa

Helsingin kouluterveyskyselyraportin 2013 mukaan nuorten kokemus ammattiauttajalle pääsemisestä on hieman helpottunut. Tytöt kokevat yleisesti ottaen poikia useammin, että pääsy ammattiauttajan puheille on helpottunut. Tytöt hakevat myös poikia useammin apua masentuneisuuteen. Avun hakeminen ei ole viimeisten vuosien aikana kuitenkaan lisääntynyt vaikka masennusoireilu on yleistynyt (Matikka ym. 2013).

Tässä aineistossa ei ole tietoa siitä kuinka moni näistä nuorista on hakenut apua masentuneisuuteensa koulun ammattiauttajilta. Sen sijaan nuorilta on kysytty kuinka helppona he kokevat pääsyn näille ammattiauttajille.

Helpoiten päästään kouluterveydenhoitajalle ja kuraattorille. Suomalaistaustaiset nuoret kokevat pääsyn hieman helpommaksi kuin ulkomaalaistaustaiset nuoret, joskin ero on aika pieni. Joka neljäs kokee, että kuraattorille on vaikea päästä ja ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat pääsyn kuraattorille hieman helpommaksi kuin suomalaistaustaiset nuoret. Mainittavia eroja sukupuolen tai ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajataustaisten kokemuksissa ei ole.

Kuva 38. Kokemus ammattiauttajalle pääsystä

Lähde: Kouluterveyskysely 2013

Yhteenveto

Joka neljäs alle 18-vuotias Suomen vieraskielinen asuu Helsingissä. Vieraskielisten nuorten määrä on kasvanut nopeasti viime vuosina ja jatkaa todennäköisesti kasvuaan tulevaisuudessa. Vuoden 2015 alussa Helsingissä asui 16 729 alle 18-vuotiasta vieraskielistä.

Ulkomaalaistaustaiset lapset elävät suomalaistaustaisia huomattavasti useammin pienituloisessa perheessä ja helsinkiläislasten pienituloisuus keskittyy voimakkaasti ulkomaalaistaustaisiin lapsiperheisiin. Ulkomaalais-taustaisista alle 18-vuotiaista 45 prosenttia eli yli 7 000 lasta asuu pienituloisessa perheessä. Ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriski on enemmän kuin nelinkertainen suomalaistaustaisiin verrattuna. Syntyperäisten suomalaislapsista 10 prosenttia asuu pienituloisessa perheessä. Ensimmäisen polven maahanmuuttajalapsista 47 prosenttia ja toisen polven ulkomaalaistaustaisista lapsista 44 prosenttia asuu pienituloisessa perheessä.

Pienituloisuuden tiedetään olevan suurempaa yhden huoltajan perheissä ja monilapsisissa perheissä. Helsinkiläisistä ulkomaalaistaustaisista lapsista hieman useampi asuu yhden vanhemman perheessä, mutta ero suomalaistaustaisiin ei ole kovin suuri. Käytettävissä olevissa tilastoista ei valitettavasti käy ilmi muita perheiden taustamuuttajia, kuten perhekokoa, joka varmasti osaltaan selittää yleisempää pienituloisuutta.

Kouluterveyskyselyn perusteella ulkomaalaistaustaisten nuorten perheessä on keskimääräistä useammin työttömyyttä, ja lähes joka toisen ulkomaalaistaustaisen nuoren ainakin toinen vanhempi oli ollut työttömänä tai pakkolomalla vuoden aikana. Joka kymmenennellä nuorella molemmat vanhemmat olivat olleet työttöminä. Korkeampi työttömyys näkyy myös tilastoissa; ulkomaalaistaustaisten helsinkiläisten työttömyysaste oli vuoden 2012 lopussa 18,7, kun kaikkien helsinkiläisten työttömyysaste oli yli puolet pienempi: 8,2 (Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto).

Ulkomaalaistaustaisten nuorten perheiden elinolot ovat siis suomalaistaustaisia heikommat. Perheissä on enemmän työttömyyttä, pienituloisuutta ja vanhemmilla on matalampi koulutustaso kuin suomalaistaustaisilla. Maahanmuuttajaperheiden heikompi sosioekonominen status voi vaikuttaa monella tapaa nuoren kasvuun ja kehitykseen. Muista tutkimuksista (esim. Haapamäki ym. 2014) tiedetään, että erilaisilla huono-osaisuuden tekijöillä on riski kasaantua ja sukupolvittua, jolloin nuorten mahdollisuudet ovat vaarassa heikentyä. Tämä ei tarkoita, että kaikilla maahanmuuttajaperheillä menee heikommin, mutta palvelujen kehittämisessä olisi syytä kiinnittää huomiota myös nuorten perhetekijöihin, jotka voivat vaikuttaa oleellisesti nuorten koulutuspolkuihin, työllistymiseen ja yleiseen hyvinvointiin.

Ulkomaalaistaustaiset jäävät useammin peruskoulun jälkeen ilman toisen asteen opiskelupaikkaa, vuonna 2013 peruskoulun päättäneistä 28 prosenttia oli ilman toisen asteen koulutuspaikka saman vuoden syksyllä, suomalaistaustaisista 9 prosenttia. Ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaisista jopa lähes kolmannes (31 %) jäi ilman koulutuspaikkaa. Myös toisen sukupolven pääsy koulutukseen on huolestuttavan heikko, neljännes (25 %) jää ilman koulutuspaikkaa. Ensimmäisellä sukupolvella sukupuolten erot ovat isot, pojat jäävät selvästi useammin ilman opiskelupaikkaa (36 %), kuin tytöt (26 %).

Toisen asteen koulutusta ulkomaalaistaustaiset opiskelijat eivät keskeytä poikkeavasti. Lukiokoulutusta ulkomaalaistaustaiset keskeyttävät hieman suomalaistaustaisia enemmän, ammatillista koulutusta samassa määrin. Toisen sukupolven ulkomaalaistaustaiset keskeyttävät jopa vähemmän ammatillista koulutusta kuin kantaväestö.

Helsinkiläiset maahanmuuttajataustaiset nuoret pitävät koulunkäynnistä keskimäärin yhtä paljon kuin suomalaistaustaisetkin. Ulkomaalaistaustaiset myös osallistuvat suomalaistaustaisia aktiivisemmin koulun toimintaan. Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat kokevat suomalaistaustaisia useammin vaikeuksia kokeisiin valmistautumisessa, opetuksen seuraamisessa tunneilla ja sopivan opiskelutavan löytämisessä. Sen sijaan lukemisessa ja kirjoittamista vaativissa tehtävissä ei yllättäen koeta vaikeuksia, ja eniten eroja koulunkäynnissä suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten välillä on yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa. Ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat huomattavasti useammin vaikeuksia ryhmätyöskentelyssä sekä koulukavereiden ja opettajien kanssa toimeentulemisessa.

Kouluterveyskyselyn mukaan ulkomaalaistaustaiset nuoret suhtautuvat positiivisesti koulunkäyntiin, he osallistuvat koulun toimintaan aktiivisesti ja kokevat oppimistaitonsa melko hyviksi. Ulkomaalaistaustaisten oppilaiden on havaittu jo monissa aikaisemmissa tutkimuksissa suhtautuvan hyvin positiivisesti koulunkäyntiin ja pitävän koulutusta hyvin tärkeänä (esim. Kuusela ym. 2008, Leinonen 2013). Kuitenkin ulkomaalaistaustaisten koulumenestys on heikko (esim. Vainikainen & Rimpelä 2015, Valtiontalouden tarkastusvirasto 2015), ja siirtyminen toisen asteen koulutukseen selvästi kantaväestöä heikompaa, kuten tämänkin raportin tulokset näyttivät. Ristiriitaisena näille tiedolle on kouluterveyskyselystä nouseva ulkomaalaistaustaisten nuorten kuva omasta osaamisestaan; oppimistaidoissa ei koeta paljonkaan ongelmia eikä suomenkielen lukemis- ja kirjoitustehtäviä pidetä vaikeina. Voikin miettiä saavatko ulkomaalaistaustaiset tarpeeksi tietoa oman osaamisensa tasosta suhteessa muihin oppilaisiin ja suhteessa toisen asteen osaamisvaatimuksiin.

Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaiset ovat selvästi useammin ilman läheistä ystävää. 17 prosenttia heistä on ilman ystävää, kun kaikilla nuorilla osuus on 7 prosenttia. Kaverittomuus kohdistuu etenkin ulkomaalaistaustaisiin poikiin, joista 17 prosenttia on ilman luottoystävää. Koululuokassa viihtymisessä ulkomaalaistaustaisilla kokemukset polarisoituvat; heistä useampi on sitä mieltä että luokassa viihdytään erittäin hyvin, etenkin toisen polven edustajat. Toisaalta ulkomaalaistaustaisista useampi kokee ettei luokassa viihdytä yhdessä, tämä korostuu etenkin ensimmäisellä polvella.

Ulkomaalaistaustaisilla nuorilla on kaksi kertaa useammin vaikeuksia keskustella omista asioistaan vanhempiensa kanssa kuin suomalaistaustaisilla nuorilla. Ensimmäisen sukupolven nuorista jopa 16 prosenttia kokee, että vanhempien kanssa ei juuri koskaan voi puhua omista asioistaan. Toisen sukupolven ulkomaalaistaustaisilla nuorilla tilanne näyttää jo parantuvan. Yleisesti sosiaalisten suhteiden vaikeus kavereihin, luokkatovereihin, opettajiin ja vanhempiin näyttäisi painottuvan etenkin ensimmäiseen maahanmuuton sukupolveen.

Ulkomaalaistaustaiset kokevat muita useammin kiusaamista koulussa, ja kiusaaminen on useammin jatkuvaa. Lähes neljännessä ulkomaalaistaustaista nuorista on kiusattu koulussa kuluneen lukuvuoden aikana. Kiusaaminen kohdistui eniten ulkomaalaistaustaisiin poikiin ja ensimmäisen sukupolven ulkomaalaistaustaisiin. Taustamaasta riippumatta ulkomaalaistaustaiset kokevat kiusaamista samassa määrin, mutta Euroopan ulkopuolelta tulleita kiusataan useammin jatkuvasti.

Ulkomaalaistaustaisilla nuorilla menee monilla mittareilla mitattuna Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla paremmin kuin muualla maassa. Etenkin kiusaamista ja fyysistä uhkaa he kokevat pääkaupunkiseudulla vähemmän. Ulkomaalaistaustaisten suurempi määrä ja pidempi historia saattaa vaikuttaa siihen, että kiusaamista ja väkivaltaa on kantaväestön puolesta vähemmän. Helsingissä asuvat ulkomaalaistaustaiset käyttävät päihteitä muuta maata vähemmän. Yksi syy Helsingin ja muun Suomen välisiin eroihin voi olla se, että Helsingissä asuvista ulkomaalaistaustaisista yli puolet on toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisia, koko Suomessa osuus on reilu kolmannes. Kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat, että toisen polven maahanmuuttajataustaiset käyttävät päihteitä huomattavasti vähemmän kuin ensimmäisen polven maahanmuuttajataustaiset nuoret. Tosin sekä toinen sukupolvi että suomalaistaustaiset nuoret käyttävät päihteitä koko maassa enemmän kuin Helsingissä tai muualla pääkaupunkiseudulla.

Ulkomaalaistaustaiset nuoret jakoutuivat suomalaistaustaisia selkeämmin täysin päihteettömiin ja runsaasti päihteitä käyttäviin, kun taas suomalaistaustaisten nuorten joukossa oli paljon myös sellaisia nuoria, jotka käyttivät päihteitä silloin tällöin. Ulkomaalaistaustaisten nuorten tuloksiin vaikutti merkittävästi se, ovatko he ensimmäisen vai toisen sukupolven maahanmuuttajia. Ensimmäinen sukupolvi käytti päihteitä suomalais-taustaisia runsaammin, mutta toinen sukupolvi taas suomalaistaustaisia vähemmän.

Ulkomaalaistaustaiset liikkuvat suomalaistaustaisia vähemmän. Myös toisen sukupolven maahanmuuttajien osalta ero oli selkeä vaikkakin hieman pienempi kuin ensimmäisen sukupolven osalta. Kaikkein vähiten liikkuvat ulkomaalaistaustaiset tytöt. Heistä peräti 18 prosenttia ei harrastanut lainkaan hengästyttävää liikuntaa ja yli puolet liikkuu korkeintaan tunnin viikossa. Kaikkein vähintään säännöllinen liikunta oli somalitaustaisten keskuudessa, heistä yli viidennes ei harrastanut lainkaan hengästyttävää liikuntaa.

Lähes joka kolmas nuori ilmoitti, että nukkuu vain harvoin tarpeeksi. Lian vähän nukkuvia oli enemmän suomalaistaustaisten kuin ulkomaalaistaustaisten joukossa. Myös riittävän unen saannin suhteen toisen polven

maahanmuuttajataustaiset lähestyivät suomalaistaustaisia. Mutta tällä kertaa suunta oli pikemminkin väärä kuin oikea: toisen polven maahanmuuttajien joukossa vain harvoin riittävästi unta saaneiden osuus oli hieman suurempi kuin ensimmäisen polven kohdalla ja vastaavasti riittävästi nukkuvien osuus pienempi.

Suomalaistaustaiset nuoret kokevat terveydentilansa hieman paremmaksi kuin ulkomaalaistaustaiset nuoret. Toisen polven maahanmuuttajanuoret kokevat terveytensä hieman paremmaksi kuin ensimmäisen polven nuoret. Koettu masennus on hieman yleisempää ulkomaalaistaustaisten nuorten keskuudessa ja erityisesti ensimmäisen sukupolven nuorilla.

Tämän raportin keskeisenä havaintona on se, että ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi on suomalaistaustaisia heikompi niin hyvinvointia mittaavissa tilastoissa kuin koettunakin hyvinvointina. Tarkastellessa eroja ensimmäisen ja toisen sukupolven välillä voidaan todeta, että lähes kaikilla valituilla hyvinvoinnin mittareilla ensimmäisen sukupolven nuorilla on enemmän omaan hyvinvointiinsa liittyviä negatiivisia kokemuksia ja tilastoitua hyvinvoinnin puutetta. Positiivista on kuitenkin se, että hyvinvointi paranee kaikilta osin tarkasteltaessa toista sukupolvea.

Ensimmäiseen, maahan muuttavaan sukupolveen kohdistuu paljon paineita, ja osa tästä on selvästi nähtävissä nuorten hyvinvointimittareissa. Ensimmäisen sukupolven vaikeudet korostuvat koulunkäynnin sujumisessa, kaverisuhteissa sekä suhteissa opettajiin ja vanhempiin. Ensimmäinen sukupolvi oirehtii käyttämällä päihteitä selkeästi muita enemmän ja joutuu useammin kiusaamisen, fyysisen uhan ja seksuaalisen häirinnän kohteeksi. Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajat kokevat muita useammin terveytensä heikoksi, ja kärsivät enemmän masennuksesta ja ahdistuksesta.

Ensimmäisen ja toisen polven ulkomaalaistaustaisten hyvinvoinnin tarkastelu herättää isoja kysymyksiä. On jossain määrin oletettavaa, että henkilö, joka on muuttanut uuteen maahan ja uuteen yhteiskuntaan, joutuu maksamaan tietyn hinnan muutoksesta ja sopeutumisestaan. Koulutusjärjestelmään on vaikea päästä, työllistyminen on heikkoa ja ympäristön vieraus aiheuttaa koetun hyvinvoinnin huonontumista. Tämä näkyy useissa hyvinvointia mittavissa tilastoissa tässäkin raportissa. Sen sijaan yllättävää on se, miten tämän raportin aineisto näyttää, että muuton sopeutumisen hintaa maksaa vielä seuraavakin sukupolvi. Suomessa syntynyt ja suomalaisen peruskoulun läpikäynyt nuoren koulunkäynti sujuu heikommin, hänellä on vähemmän kavereita, hän kokee enemmän fyysistä uhkaa, hän pääsee heikommin jatkokoulutukseen ja asuu useammin pienituloisessa perheessä, joissa on useammin työttömyyttä – sen vuoksi, että hänen vanhempansa ovat olleet maahanmuuttajia. Elintapatotumukset ovat kuitenkin toisella sukupolvella jo selvästi parempia kuin ensimmäisellä sukupolvella, useissa tavoissa jo kantaväestön tasolla tai parempia. Myös koettu fyysinen ja psyykkinen terveys normalisoituu toisen sukupolven kohdalla.

Lähteet:

Haapamäki E, Borg P, Högnabba S, Ranto S, Törmäkangas L, Paananen R & Gissler M. (2014), Vuonna 1987 syntyneiden helsinkiläisnuorten hyvinvointi. Tilastoja 2014:33, Helsingin kaupungin tietokeskus.

Halme, Nina ym. (2015) ”Ettei kenenkään tarvitsisi olla ilman ystävää...” Ystävättä olemisen yhteys nuorten hyvinvointiin liittyviin tekijöihin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Tutkimuksesta tiiviisti 30/2015.

Helsingin kaupunki (2014), Maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolut Helsingissä, Työryhmän raportti ja esitys toimenpiteiksi 28.2.2014, Helsingin kaupunki

Joronen T. (toim) (2009), Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksia 4/2009, Helsingin kaupungin tietokeskus.

Kuusela, J, Etelälahti A, Hagman Å., Hievanen R., Karppinen K., Nissilä L., Rönning U. ja Siniharju M. (2008) Maahanmuuttajaoppilaat ja koulutus – tutkimus oppimistuloksista, koulutusvalinnoista ja työllistämisestä. Opetushallitus.

Leinonen E. (2013), Perheen sukupolvisuhteet ja kotoutuminen nuorten näkökulmasta. Tutkimuksia 3/2013, Helsingin kaupungin tietokeskus.

Luopa P, Kivimäki H, Matikka A, Viikki S, Jokela J, Laukkarinen E, Paananen R (2014), Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013, Kouluterveyskyselyn tulokset. Raportti 25/2014, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Matikka A, Luopa P, Kivimäki H, Jokela J ja Paananen (2014), Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi, kouluterveyskysely 2013. Raportti 26/2014, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Matikka, A ym. (2013) Kouluterveyskysely 2013: Helsingin kuntaraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Matikka, A. (2015), Koulu sujuu, jos on hyvä suhde vanhempiinsa. Helsingin sanomat 2.12.2015

Nuorten hyvinvointikertomus (2015), <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi>, Helsingin kaupunki

Vainikainen, M-P. & Rimpelä, A. (2015), Nuorten kehitysympäristö muutoksessa. Peruskoulujen oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi eriytyvällä Helsingin seudulla. Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 363, Helsingin yliopisto

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2015), Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus. Tuloksellisuustarkastuskertomus 12/2015, Valtiontalouden tarkastusvirasto.

Wikström K., Haikkola L, Laatikainen T. (toim) (2014), Maahanmuuttajataustaisten nuorten terveys ja hyvinvointi. Tutkimuspääkaupunkiseudun somali- ja kurditaustaisista nuorista. Työpaperi 17/2014, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

2015:1	Toimitilamarkkinat Helsingissä syksyllä 2014
2015:2	Rakentaminen Helsingissä vuonna 2014
2015:3	Väestön ja väestönmuutosten ennakkotietoja Helsingin seudulla tammi-joulukuussa 2014
2015:4	Osakeasuntojen hinnat Helsingissä loka-joulukuussa 2014
2015:5	Työllisyys ja työttömyys Helsingissä 4. vuosineljänneksellä 2014
2015:6	Asuntojen vuokrat Helsingissä loka-joulukuussa 2014
2015:7	Työmarkkinat Helsingissä vuosina 2012–2014
2015:8	Työpaikat Helsingissä 2012
2015:9	Asuntojen vuokrat Helsingissä vuonna 2014
2015:10	Naisten ja miesten tasa-arvo
2015:11	Varhaiskasvatus ja lasten hoidon tuet Helsingissä
2015:12	Rakentaminen Helsingissä 2014 sekä rakentamisen aikasarjoja
2015:13	Rakentaminen Helsingissä vuoden 2015 ensimmäisellä vuosineljänneksellä
2015:14	Väestönmuutosten ennakkotietoja Helsingin seudulla tammi-maaliskuussa 2015
2015:15	Osakeasuntojen hinnat Helsingissä tammi-maaliskuussa 2015
2015:16	Työllisyys ja työttömyys Helsingissä 1. vuosineljänneksellä 2015
2015:17	Asuntojen vuokrat Helsingissä tammi-maaliskuussa 2015
2015:18	Sairastavuus- ja kansantauti-indeksit Helsingissä ja peruspiireittäin 2013
2015:19	Yritystoiminta Helsingissä 2013
2015:20	Eduskuntavaalit Helsingissä 2015
2015:21	Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2014/2015 ja väestönmuutokset vuonna 2014
2015:22	Väestön koulutus rakenne Helsingissä
2015:23	Helsingin työttömyys alueittain vuoden 2014 lopussa
2015:24	Työllisyys ja työttömyys Helsingissä 2. vuosineljänneksellä 2015
2015:25	Väestön ja väestönmuutosten ennakkotietoja Helsingin seudulla tammi-kesäkuussa 2015
2015:26	Osakeasuntojen hinnat Helsingissä huhti-kesäkuussa 2015
2015:27	Asuntojen vuokrat Helsingissä huhti-kesäkuussa 2015
2015:28	Helsingin kaupungin henkilöstön työtapaturmat ja ammattitaudit vuonna 2014
2015:29	Rakentaminen Helsingissä vuoden 2015 toisella vuosineljänneksellä
2015:30	Osakeasuntojen postinumeroalueittaiset hinnat Helsingissä 2005–2014
2015:31	Yleinen asumistuki Helsingissä 2014
2015:32	Yksityishenkilöiden tulot ja verot vuonna 2013
2015:33	Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste 2015–2050
2015:34	Ammatit Helsingissä 2012
2015:35	Rakentaminen Helsingissä vuoden 2015 kolmannella vuosineljänneksellä
2015:36	Työllisyys ja työttömyys Helsingissä 3. vuosineljänneksellä 2015
2015:37	Väestön ja väestönmuutosten ennakkotietoja Helsingin seudulla tammi-syyskuussa 2015
2015:38	Osakeasuntojen hinnat Helsingissä heinä-syyskuussa 2015
2015:39	Asuntojen vuokrat Helsingissä heinä-syyskuussa 2015

TIEDUSTELUT

Sanna Ranto, puh. 09 310 36408
Hanna Ahlgren-Leinvo, puh. 09 310 69969
Elise Haapamäki, puh. 09 310 36586
Stina Högnabba, puh. 09 310 42525

SÄHKÖPOSTI

etunimi.sukunimi@hel.fi

JULKAISIJA

Helsingin kaupungin tietokeskus
PL 5500
00099 Helsingin kaupunki

ISSN-L 1455-7231

ISSN 1796-721X